

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2015–2016

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kristýna Havlová

Sebevzdělávání jako volnočasová aktivita

Praha 2016

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Iva Borská, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2015–2016

BACHELOR THESIS

Kristýna Havlová

Self-education as a Leisure-time Activity

Prague 2016

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Iva Borská, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 11. 2. 2016

.....

Kristýna Havlová

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala paní PhDr. Ivě Borské, CSc., za odborné a vstřícné vedení mé bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá problematikou sebevzdělávání ve volném čase dospělých. Teoretická část popisuje charakteristické znaky jednotlivých období dospělosti, pojednává o vzdělávání dospělých v současné české společnosti a charakterizuje celoživotní vzdělávání (učení). Dále se věnuje samotnému sebevzdělávání, včetně jeho forem. Teoretickou část uzavírá problematika volného času a zájmového vzdělávání. Praktická část pak popisuje základní charakteristiku a průběh realizovaného výzkumného šetření. Prostřednictvím dotazníkového šetření je zjišťováno, zda se dospělí jedinci ve svém volném čase sebevzdělávají a jak je vybrané faktory ve snaze se sebevzdělávat ovlivňují.

Klíčová slova

Celoživotní učení, dospělost, dotazník, kvantitativní výzkum, sebevzdělávání, volný čas, vzdělávání dospělých.

Annotation

The bachelor work deals with the issue of self-education in leisure-time of adults. The theoretical part describes the characteristics of individual stages of adulthood, education of adults in present Czech society and characterizes lifelong education (learning). It also discusses self-education including its forms. The theoretical part is concluded by description of the issue of leisure time and interest education of adults. The practical part describes basic characteristics and process of research survey. By utilizing questionnaire it is found out, whether adults self-educate themselves in their leisure time and how chosen factors affect them in their pursue of self-education.

Keywords

Adulthood, adult education, leisure time, lifelong learning, self-education, quantitative research, questionnaire.

OBSAH

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 DOSPĚLÝ ČLOVĚK A ROZVOJ JEHO OSOBNOSTI.....	10
1.1 Dospělost	10
1.1.1 Charakteristika jednotlivých etap	11
1.2 Osobnost dospělého člověka a její rozvoj	12
2 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH V SOUČASNÉ ČESKÉ SPOLEČNOSTI... 	14
2.1 Pojem vzdělávání dospělých	14
2.2 Vzdělávání dospělých v ČR	15
2.3 Důvody ke vzdělávání dospělých	16
2.4 Celoživotní vzdělávání (učení)	17
3 SEBEVZDĚLÁVÁNÍ A JEHO FORMY	20
3.1 Pojem sebevzdělávání.....	20
3.1.1 Sebeřízené (autoregulované) učení	21
3.2 Formy sebevzdělávání	21
3.3 Motivace a překážky v sebevzdělávání	22
3.4 Dělení sebevzdělávání	24
4 VOLNÝ ČAS.....	25
4.1 Faktory ovlivňující trávení volného času	26
4.2 Zájmové vzdělávání dospělých	27
PRAKTICKÁ ČÁST	29
5 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	29
5.1 Cíle výzkumného šetření	29
5.2 Výzkumné otázky a hypotézy.....	29
5.3 Výzkumná metoda a technika sběru dat	30
5.4 Základní soubor a výzkumný vzorek.....	30
5.5 Předvýzkum	31
6 VLASTNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	32
6.1 Sběr dat	32
6.2 Analýza dat	32
6.3 Ověřování hypotéz, zodpovězení výzkumných otázek	56
6.4 Závěry a doporučení pro praxi.....	63
ZÁVĚR	66
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	68
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ.....	70
SEZNAM PŘÍLOH.....	72

ÚVOD

Současný svět, ve kterém se nacházíme, je velice proměnlivý. Aby se v něm dospělý člověk dokázal orientovat, nestačí mu pouze znalosti, které získal ve škole, ale vědomosti a dovednosti musí neustále rozšiřovat i v dalších etapách svého života. Jednou z možností, jak získávat nové a prohlubovat již nabyté znalosti v průběhu celého života, je právě sebevzdělávání. Jeho prostřednictvím dochází ke kultivaci celé osobnosti jedince. Jedná se o prostředek, který je pro úspěšný život v dnešní době natolik důležitý. Pomocí sebevzdělávání člověk neustále rozvíjí svou osobnost, průběžně formuje své znalosti a dovednosti a stává se tak účastníkem tzv. celoživotního vzdělávání (učení).

Touha blíže proniknout do výše uvedené problematiky byla základní motivací pro výběr tohoto tématu. Konkrétní snahou bylo zjistit, zda se dospělí jedinci opravdu v rámci svého volného času sebevzdělávají, tzn., zda sami vyhledávají vzdělávací příležitosti i po skončení počátečního vzdělávání, a kultivují tak svou osobnost. Proces sebevzdělávání samozřejmě ovlivňuje nespočet faktorů, které představují další oblast zkoumání.

Cílem bakalářské práce je tedy nastínit problematiku sebevzdělávání ve volném čase dospělých jedinců a dále na základě poznatků odborné literatury a výsledků vlastního šetření formulovat závěry a doporučení pro praxi vzdělávání dospělých.

Bakalářská práce se skládá ze dvou částí – teoretické a praktické. Teoretická část je členěna na čtyři kapitoly, z nichž první je věnována cílové skupině, tedy dospělým jedincům a rozvoji jejich osobnosti. Jsou zde popsány charakteristické znaky dospělosti, rozdělení tohoto období do jednotlivých etap a možnosti rozvoje osobnosti dospělých.

Jak již bylo řečeno – pakliže chce dospělý člověk udržet krok s dobou a obstát tak v rychle se měnící společnosti, musí se v průběhu svého života neustále učit novým věcem a dále se vzdělávat. Problematice vzdělávání dospělých v současné české společnosti se věnuje druhá kapitola. Jejím cílem je přiblížit čtenáři pojem vzdělávání dospělých a jednotlivé formy, v rámci kterých se tento typ vzdělávání uskutečňuje. Dále je zde stručně nastíněno vzdělávání dospělých v České republice včetně jeho rozvoje v rámci Evropské unie, jsou zde popsány časté motivy a individuální výnosy a také je zde charakterizováno a dále rozčleněno celoživotní vzdělávání (učení), které zastřešuje koncept vzdělávání dospělých.

Do jedné z forem celoživotního učení bývá řazeno i tzv. sebevzdělávání, které je blíže specifikováno ve třetí kapitole. Zde je čtenář seznámen s pojmem sebevzdělávání, s jeho různými formami, které si lidé mohou volit, s motivačními podněty vedoucími k sebevzdělávání a naopak i překážkami, kterým musí lidé čelit. Konec kapitoly je věnován organizačním formám sebevzdělávání.

Sebevzdělávání představuje jednu z činností, kterou lidé provozují ve svém volném čase. Volný čas tak tvoří další (tedy čtvrtou a poslední) kapitolu teoretické části této bakalářské práce. Kromě vymezení pojmu jsou zde nastíněny i významné faktory, které ovlivňují způsob jeho trávení. Ve volném čase se dospělí jedinci velmi často věnují zájmovému vzdělávání, které uzavírá tuto kapitolu, a tedy i celou teoretickou část.

Praktická část pak popisuje průběh realizovaného výzkumného šetření. Před realizací samotného výzkumu byly formulovány výzkumné otázky a hypotézy, které by měly naplnit stanovené cíle. Pro sběr výzkumných dat byla zvolena kvantitativní metoda výzkumu – konkrétně technika dotazníku. Následně jsou shromažďována, tříděna a analyzována získaná data. Výsledky šetření jsou opatřeny doprovodným textem a pro větší názornost a snazší orientaci jsou dále graficky zpracovány. Praktickou část zakončuje ověřování stanovených hypotéz, zodpovídání výzkumných otázek a formulace závěrů a doporučení pro praxi vzdělávání dospělých.

TEORETICKÁ ČÁST

1 DOSPĚLÝ ČLOVĚK A ROZVOJ JEHO OSOBNOSTI

1.1 Dospělost

Dospělost je jedna z fází, kterou člověk v průběhu života prochází. Představuje přechodné období mezi dospíváním a stářím.

Období dospělosti je považováno za etapu nejvyšší zralosti jedince. Jedná se o životní úsek, v němž se člověk cítí subjektivně nejlépe, je samostatný, zakládá vlastní rodinu. Dospělý jedinec je na vrcholu svých fyzických sil, citově vyrovnaný a dokáže objektivně využít své rozumové schopnosti.¹

Jelikož u nás není počátek dospělosti jednoznačně vymezen, můžeme dosažení dospělosti rozlišovat z několika hledisek. Formálně, nebo také právně (či na základě zákona), se člověk stává dospělým v okamžiku dovršení osmnácti let. Naopak z hlediska biologického nebo duševního se jedná o období vrcholu zrání jedince. Obecně se pod pojmem dospělost většinou lidem vybaví fáze životní stabilizace.²

Je však třeba odlišovat pojmy biologická a duševní dospělost. Zatímco tělesný vývoj dospělého člověka je už v podstatě ukončen (tělesná konstituce, růst, schopnost reprodukce atp.), po stránce duševní se dospělý člověk neustále vyvíjí. Duševně dospělý jedinec je tedy člověk, který dokáže myslet a jednat samostatně, je stabilní a vyrovnaný a je schopný nést za své činy odpovědnost.³

Dospělost představuje dlouhé životní období, které můžeme dále dělit do kratších časových úseků. Zpravidla se odborníci shodují na třech etapách dospělosti, jejich názory se však liší ohledně jejich označení či délky trvání.

Vágnerová rozlišuje *mladou* dospělost (od 20 do 40 let), *střední* dospělost (od 40 do 50 let) a *starší* dospělost (od 50 do 60 let).⁴

¹ ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 118. ISBN 978-80-244-2141-4.

² PRŮCHA, J. a J. VETEŠKA. *Andragogický slovník*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, s. 79. ISBN 978-80-247-3960-1.

³ HARTL, P. *Kompendium pedagogické psychologie dospělých*. Praha: Karolinum, 1999, s. 51. ISBN 80-7184-841-7.

⁴ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, s. 9, 178, 229. ISBN 978-80-246-1318-5.

Kohoutek pracuje s pojmy *první* dospělost (od 20 do 30 let), *zralá* dospělost (od 30 do 45 let) a *střední věk* (od 45 do 60 let).⁵

U Langmeiera a Krejčířové se můžeme setkat s pojmy *časná* dospělost (od 20 do 25–30 let), *střední* dospělost (od 25–30 let do cca 45 let) a *pozdní* dospělost (od 45 do 60–65 let).⁶

Jak můžeme vidět, věkové hranice se u jednotlivých autorů různí, neboť každý člověk se vyvíjí individuálně, a tak nelze striktně vymezit nástup a konec jednotlivých fází dospělosti. Autoři se tak snaží zachytit alespoň charakteristiky „průměrného“ člověka, které ovšem stírají individuální rozdíly. Autorů rozdělujících období dospělosti existuje ještě mnoho, pro účely této práce se však spokojíme s dělením podle Vágnerové (viz výše).

1.1.1 Charakteristika jednotlivých etap

Úkolem *mladé* dospělosti (od 20 do 40 let) je odstartovat svou životní dráhu v samostatném životě. Mladý dospělý člověk se ocitá na vrcholu tělesné síly, energie a výkonnosti. V tomto období člověk nastupuje do prvního zaměstnání, ujasňuje si svou profesní orientaci. Postupně dochází k profesní stabilizaci a člověk usiluje o profesní postup. Kromě role profesní je pro mladého člověka rovněž důležitá role partnerská a rodičovská: mladí lidé vytvářejí stabilní partnerství, uzavírají manželství a zakládají své vlastní rodiny – stávají se rodiči. Zhruba ve 30 letech dochází k prvnímu bilancování. Člověk zpětně hodnotí, co se mu v životě podařilo a čeho by chtěl ještě v budoucnu dosáhnout.⁷ Charakteristické pro toto období je zaměřenost na dlouhodobé cíle. Mladý člověk, který je na vrcholu svých sil, chce něco dokázat a má silnou potřebu seberealizace.⁸

Úkolem *střední* dospělosti (od 40 do 50 let) je posílení odpovědnosti v rolích dospělého: v profesi, při péči o stárnoucí rodiče, při výchově dětí. Člověk na sebe ve fázi střední dospělosti přebírá mnoho povinností i odpovědností za druhé. Dospělý

⁵ KOHOUTEK, R. *Základy užitě psychologie*. Brno: CERM, 2002, s. 108–109. ISBN 80-214-2203-3.

⁶ LANGMEIER, J. a D. KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, s. 167. ISBN 978-80-247-1284-0.

⁷ SKORUNKOVÁ, R. *Základy vývojové psychologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013, s. 122–127. ISBN 978-80-7435-253-9.

⁸ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, s. 16–17. ISBN 978-80-246-1318-5.

jedinec již nasbíral spoustu zkušeností, které může uplatnit např. v profesním životě, a proto bývá na vrcholu své kariéry. S obdobím střední dospělosti bývá spojována tzv. krize středního věku, při které opět dochází k bilancování minulosti. Člověk se snaží porovnat, jak se realita podobá jeho dřívějším ideálům. Pokud není spokojen, uvědomuje si, že právě v této fázi je poslední možnost ke změně.⁹

Období *starší* dospělosti (od 50 do 60 let) je charakteristické pozvolným úpadkem všech životních funkcí člověka. Úlohou člověka v této fázi je tedy přijmout skutečnost vlastního stárnutí. V tomto období se mění náplň denní činnosti, rodiče zažívají odchod jejich dětí z domova. U některých lidí dochází k pocitům opuštěnosti a prázdnoty – tzv. syndromu prázdného hnízda. Někteří autoři však tento věk chápou jako tzv. zlaté období, neboť po odchodu dětí z domova mají rodiče méně povinností a tak opět více času na sebe. Ve fázi starší dospělosti člověk získává novou roli – roli prarodiče, která mu pomáhá k naplnění potřeby otevřené budoucnosti.¹⁰

1.2 Osobnost dospělého člověka a její rozvoj

Jak již bylo zmíněno výše, psychický vývoj člověka nekončí dovršením dospělosti, ale trvá po celý život. Tedy i osobnost dospělého člověka se neustále vytváří a dále rozvíjí.

Pojem osobnost lze chápat v různých významech. Nespočet odborníků se snažilo tento termín formulovat či vysvětlit, každý z nich však uplatňuje jiná hlediska a přístupy.

Podle Nakonečného můžeme osobnost chápat např. jako vnitřní organizaci duševního života člověka či jako organizovaný, dynamický a individuální celek dispozic, které determinují průběh a projevy psychických procesů.¹¹

Podle Čápa označuje termín osobnost dva vzájemně spjaté významy – jednak souhrn a uspořádání jednotlivých psychických jevů v člověku a zároveň odlišnost jedince od ostatních lidí.¹²

⁹ SKORUNKOVÁ, R. *Základy vývojové psychologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013, s. 129–131. ISBN 978-80-7435-253-9.

¹⁰ Tamtéž, s. 136–142.

¹¹ NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 1995, s. 9, 12. ISBN 80-200-0525-0.

¹² ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993, s. 75. ISBN 80-7066-534-3.

Podobně vymezuje osobnost i Říčan, který tento termín rozlišuje v trojím pojetí. Osobnost vnímá jednak ve významu hodnotícím, tedy jako jedince pozoruhodného, vynikajícího. Dále osobností rozumí psychickou individualitu jedince – čili jeho odlišnost od ostatních. A v neposlední řadě vnímá osobnost jako strukturu (uspořádání) celku psychiky.¹³

Podle Farkové se osobností rozumí relativně stabilní celek duševního dění člověka. Autorka uvádí, že se jedná o strukturu relativně stabilních vlastností temperamentu, charakteru a schopností, které se vyvíjejí v procesu adaptace na prostředí.¹⁴

Osobnost dospělého člověka je tedy stabilní jen relativně, proto se může stále formovat, zdokonalovat a rozvíjet. „*Rozvoj osobnosti znamená utváření určitých osobnostních vlastností, které probíhají v téže vývojové etapě, a rozšiřuje jejich počet.*“¹⁵ K tomu dochází zejména během řešení životních úloh, sebevýchovou a sebeutvářením.¹⁶

Dospělý člověk se aktivně podílí na tvorbě své životní situace a má dostatečný prostor pro další rozvoj. Každý si ve svém životě stanovuje určité cíle, ke kterým směřuje, a úkoly, které se snaží plnit. Úspěšné zvládnutí úkolu vede k dobrým předpokladům pro zvládnání dalších a dalších úkolů.¹⁷ Záleží tedy jen na každém člověku, jak svou osobnost hodlá rozvíjet. Někteří tak činí právě v rámci dalšího vzdělávání a sebevzdělávání.

¹³ ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti: [obor v pohybu]*. 5., rozš. vyd., Praha: Grada, 2007, s. 11–12. ISBN 978-80-247-1174-4.

¹⁴ FARKOVÁ, M. *Úvod do psychologie*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2002, s. 69.

¹⁵ HARTL, P. *Kompendium pedagogické psychologie dospělých*. Praha: Karolinum, 1999, s. 66. ISBN 80-7184-841-7.

¹⁶ Tamtéž, s. 67.

¹⁷ Tamtéž, s. 55–56.

2 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH V SOUČASNÉ ČESKÉ SPOLEČNOSTI

Svět, ve kterém žijeme a který nás obklopuje ze všech stran, se rychle mění a vyvíjí. Člověk se tak musí neustále přizpůsobovat. Jedním z prostředků, který člověku pomáhá vyrovnat se s těmito změnami a novými podmínkami, je právě **vzdělávání**.¹⁸

Ačkoliv člověk získává nové vědomosti již od svého dětství, po celý život si s nimi nevystačí. Tyto poznatky totiž v souvislosti s rychlým a rostoucím vývojem velmi rychle zastarávají a ztrácejí tak na hodnotě. Aby člověk udržel krok s okolními změnami, musí své znalosti a dovednosti neustále i v průběhu dospělého života doplňovat a aktualizovat. Z tohoto důvodu je v dnešní době **vzdělávání dospělých** natolik důležité.

2.1 Pojem vzdělávání dospělých

Vzdělávání dospělých je obecným pojmem pro vzdělávání dospělé populace. Zahrnuje veškeré vzdělávací aktivity realizované jako řádné školské vzdělávání dospělých nebo jako další vzdělávání.¹⁹

Jedná se o cílevědomý proces osvojování si schopností, znalostí, dovedností, návyků a postojů u jedinců, kteří již ukončili školní vzdělání a vstoupili na trh práce. Můžeme jím také rozumět systém vzdělávacích (sebevzdělávacích) aktivit, které nějak rozšiřují, doplňují, mění či jinak obohacují počáteční vzdělání.²⁰

Andragogický slovník vymezuje vzdělávání dospělých jako vzdělávací proces zahrnující veškeré vzdělávací aktivity realizované dospělými.²¹

Vzdělávání dospělých se uskutečňuje jako *náhradní školní vzdělávání* nebo jako *další vzdělávání*.

Náhradním školním vzděláváním rozumíme příležitost k získání stupně vzdělání, kterého jedinec nedosáhl v mládí (v příslušném věkovém stupni). V zahraniční

¹⁸ *Průvodce dalším vzděláváním*. [online]. 2010, s. 2 [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/11567>.

¹⁹ PALÁN, Z. *Základy andragogiky*. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2003, s. 12. ISBN 80-86723-03-8.

²⁰ Tamtéž, s. 12.

²¹ PRŮCHA, J. a J. VETEŠKA. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2012, s. 275. ISBN 978-80-247-3960-1.

literatuře je proto tento typ vzdělávání často označován jako tzv. *druhá vzdělávací cesta/šance*.²²

Další vzdělávání se dále člení na další *profesní* vzdělávání, *občanské* vzdělávání a vzdělávání *zájmové*.

- **Další profesní vzdělávání** je poskytováno osobám, které dokončily řádné odborné vzdělávání v průběhu počátečního vzdělávání. Spadá do něj kvalifikační a rekvalifikační vzdělávání a také periodická školení. Cílem tohoto druhu vzdělávání je rozvíjet znalosti, postoje a schopnosti, které jsou nezbytné pro výkon určitého povolání.
- **Občanské vzdělávání** je orientované na formování vědomí práv a povinností osob v jejich rolích a na utváření způsobů, jak tyto role zodpovědně naplňovat. Vytváří předpoklady pro kultivaci člověka jako občana. Tento druh vzdělávání by měl být podporován státem.
- **Zájmové vzdělávání** směřuje ke kultivaci osobnosti na základě jejich zájmů. V rámci zájmového vzdělávání člověk uspokojuje své vzdělávací potřeby v souladu se svým osobním zaměřením, dotváří svou hodnotovou orientaci a má možnost seberealizace ve svém volném čase.²³

2.2 Vzdělávání dospělých v ČR

Vzdělávání dospělých tvoří integrální **součást vzdělávací soustavy ČR**. Tuto problematiku upravuje tzv. *Bílá kniha* neboli Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Vzdělávání dospělých tvoří jednu z hlavních kapitol tohoto dokumentu. Je zde pojednáváno nejen o rozvoji vzdělávání dospělých v ČR, ale také o klíčových problémech této oblasti, jimiž jsou např. neexistence právního rámce, problém motivace či neexistence mechanismů systémového rozvoje vzdělávání dospělých. Zároveň jsou zde však navrhovány způsoby řešení včetně závěrečných doporučení.²⁴

²² PALÁN, Z. *Základy andragogiky*. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2003, s. 22. ISBN 80-86723-03-8.

²³ Tamtéž, s. 22.

²⁴ *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001, s. 79–84. ISBN 80-211-0372-8.

Vzdělávání dospělých se u nás rozvíjí pomaleji než v jiných zemích Evropské unie. Toto zaostávání má pro budoucnost dalekosáhlé důsledky, neboť představuje silnou brzdu ekonomického růstu a životní úrovně.²⁵ Co se týče účasti dospělých na formálním vzdělávání, patří České republice jedna z nejnižších příček v Evropě. Paradoxně se tohoto typu vzdělávání nejméně účastní osoby s nízkou kvalifikací.²⁶

Vzdělávání dospělých však představuje efektivní nástroj, který dokáže zlepšit ekonomické podmínky v České republice, neboť dokáže přispět k růstu konkurenceschopnosti.²⁷ Proto je nezbytné, aby došlo k zásadnímu obratu ve vzdělávání dospělých v ČR.

2.3 Důvody ke vzdělávání dospělých

Vzdělávání je pro dospělého člověka velice prospěšné, přináší mu bezesporu řadu výhod. Častým motivem pro vzdělávání dospělého bývá např. vidina lepší kariéry, rekvalifikace, vyšší odbornost, vyšší příjem, vlastní seberealizace, zvýšení vlastní produktivity a kvality práce, zvědavost, touha po uznání, rozvoj vlastních dovedností a zájmů apod.

Vychová za individuální výnosy vzdělávání dospělých považuje zlepšení pozice na trhu práce, snížení nezaměstnanosti, zvýšení příjmu či kvalitnější prožití života. Vzdělaný člověk je podle autorky spokojenější, samostatnější, více nezávislý a méně manipulovatelný. Dokáže se orientovat v současném složitém světě a také je na základě získaných informací schopný utvářet vlastní názory a postoje. Má lepší společenskou pozici, a tak je více chráněn před hrozbami různých sociálních ohrožení.²⁸

Jak již bylo řečeno – pakliže chce jít člověk „s dobou“ a úspěšně obstát v měnící se společnosti, musí se v průběhu celého svého života neustále učit novým věcem. Proto se vzdělávání dospělých stalo součástí koncepce tzv. *celoživotního vzdělávání*.

²⁵ *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001, s. 79–80. ISBN 80-211-0372-8.

²⁶ *Strategie celoživotního učení ČR*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, c2007, s. 44–45. ISBN 978-80-254-2218-2.

²⁷ *Průvodce dalším vzděláváním*. [online]. 2010, s. 6 [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/11567>.

²⁸ VYCHOVÁ, H. *Vzdělávání dospělých ve vybraných zemích EU*. Praha: VÚPSV, 2008, s. 21. ISBN 978-80-7416-017-2.

2.4 Celoživotní vzdělávání (učení)

Celoživotní vzdělávání chápeme jako proces formování znalostí a dovedností jedince v průběhu celého jeho života.²⁹

V dnešní době je stále častěji používán termín **celoživotní učení**, neboť je chápáno jako jakákoliv aktivita, která vede k formování poznatků jedince (zatímco vzdělávání představuje zpravidla aktivitu záměrnou spojenou s výukou). Jedná se tedy o pojem širší a lépe vystihující celoživotní získávání znalostí a dovedností.³⁰

Celoživotní učení je v odborné literatuře pojímáno různě, neexistuje totiž jednotné pojetí, které by tento termín jednoznačně definovalo.

Například Pospíšil ve svém díle chápe celoživotní učení jako kontinuální (průběžný, trvalý) proces získávání vědomostí, dovedností, zkušeností a postojů, které člověku umožňují udržovat stálý rozvoj jeho osobnosti.³¹

Podobně vymezuje celoživotní učení i Vychová, která ho chápe jako nikdy nekončící proces neustálého osvojování si nových poznatků. Podle autorky tedy celoživotní učení zahrnuje: „... *veškeré aktivity vedoucí k získávání, rozšiřování, obnovování a zdokonalování znalostí, dovedností, zvyšování kvalifikace a osvojování nejnovějších poznatků během celého života jedince...*“.³²

Základem celoživotního učení můžeme chápat především to, že je člověk schopný řídit své učení a bude sám vyhledávat učební příležitosti v průběhu celého svého života.³³

Celoživotní učení můžeme dělit do dvou etap, a to na *počáteční* a *další* vzdělávání.

Počáteční vzdělávání představuje základnu celoživotního učení. Zahrnuje veškeré vzdělávání do té doby, než jedinec ukončí svou přípravu na povolání ve školském systému a vstoupí na trh práce. Rozumí se jím tedy vzdělávání základní,

²⁹ VYCHOVÁ, H. *Vzdělávání dospělých ve vybraných zemích EU*. Praha: VÚPSV, 2008, s. 12. ISBN 978-80-7416-017-2.

³⁰ Tamtéž, s. 16.

³¹ POSPÍŠIL, O. *Pedagogika dospělých - andragogika: studijní text*. Praha: Univerzita Karlova, 2001, s. 10. ISBN 80-7290-064-1.

³² VYCHOVÁ, H. *Vzdělávání dospělých ve vybraných zemích EU*. Praha: VÚPSV, 2008, s. 16. ISBN 978-80-7416-017-2.

³³ RABUŠICOVÁ, M. *Místo vzdělávání dospělých v konceptu celoživotního učení*. Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, Studia Paedagogica, U11, Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 17. ISSN 1211-6971.

střední i terciární. Úkolem počátečního vzdělávání je směřovat k tomu, aby se jedinec „naučil učit se“ a získal k učení pozitivní postoj.³⁴

Další vzdělávání navazuje na počáteční vzdělávání a představuje tak druhou etapu vzdělávání jedince. Další vzdělávání můžeme dále členit na další *profesní* vzdělávání, *občanské* vzdělávání a vzdělávání *zájmové* (viz kapitola 2.1).

Celoživotní učení tedy představuje nepřetržitý proces skládající se ze dvou na sebe navazujících etap, ve kterých je člověk připraven učit se novým věcem. Můžeme rozlišovat *formální*, *neformální* a *informální* formu celoživotního učení/vzdělávání.

Formální učení probíhá ve *vzdělávacích institucích* (zpravidla ve školách) a je vymezeno příslušnými právními předpisy. Zahrnuje jednotlivé stupně vzdělání (základní, střední, vyšší odborné atp.), jejichž absolvování je potvrzeno oficiálně uznávaným *osvědčením* o dosažení vzdělání (např. vysvědčením, diplomem apod.).³⁵

V rámci **neformálního učení** člověk získává nové vědomosti a dovednosti mimo formální vzdělávací (školský) systém, které mu pomáhají ke zlepšení společenského i pracovního uplatnění. Neformální vzdělávání je realizováno v zařízeních zaměstnavatelů, soukromých vzdělávacích institucích, neziskových organizacích, ve školských zařízeních a dalších institucích ve formě *volnočasových aktivit*, *vzdělávacích kurzů* (např. jazykových nebo počítačových), či *krátkodobých školení*. Jejich absolvování však nevede k získání stupně vzdělání.³⁶ Prostřednictvím tohoto typu učení jedinec doplňuje a prohlubuje poznatky, které získal v rámci formálního vzdělávání. Neformální vzdělávání podněcuje zájem člověka a také jeho motivaci pracovat na sobě samém, a tak přispívá k vytváření (popř. upevňování) potřeby dále se vzdělávat či sebevzdělávat.³⁷

Informální vzdělávání představuje typ učení, které není (na rozdíl o předchozích dvou) nezbytně úmyslné. Jedinec se tedy může naučit něčemu novému, aniž by k tomu vynakládal záměrné úsilí. Člověk se tak vzdělává, a přitom si to ani nemusí uvědomovat. K takovému typu učení dochází při každodenních činnostech jedince,

³⁴ *Průvodce dalším vzděláváním*. [online]. 2010, s. 3 [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/11567>.

³⁵ *Strategie celoživotního učení ČR*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, c2007, s. 8–9. ISBN 978-80-254-2218-2.

³⁶ Tamtéž, s. 8–9.

³⁷ BARTÁK, J. *Jak vzdělávat dospělé*. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008, s. 7. ISBN 978-80-87197-12-7.

ať už v souvislosti s jeho prací, rodinou či trávením volného času. Může se jednat o sledování pořadů v televizi, poslouchání rádia, čtení novin, práci s internetem apod. Z výše uvedeného vyplývá, že informální učení bývá neorganizované a institucionálně nekoordinované.³⁸ Do informálního vzdělávání řadíme i tzv. *sebevzdělávání*, kterému je věnována další kapitola.

³⁸ VYCHOVÁ, H. *Vzdělávání dospělých ve vybraných zemích EU*. Praha: VÚPSV, 2008, s. 13. ISBN 978-80-7416-017-2.

3 SEBEVZDĚLÁVÁNÍ A JEHO FORMY

3.1 Pojem sebevzdělávání

Sebevzdělávání můžeme chápat jako formu vzdělávání: „... v níž si jedinec převážně sám stanovuje cíle, vybírá učivo, volí metody a techniky, motivuje se a řídí, kontroluje průběh svého učení a hodnotí jeho kvalitu...“³⁹

Sebevzdělávání tedy představuje individualizované učení, ve kterém člověk sám získává poznatky v rámci studia učebnic, slovníků, příruček, článků, prací s přístroji apod. Jedinec, který se sebevzdělává, přetváří sám sebe tím, že se stává aktivním subjektem výchovy a učení.⁴⁰

Podobně na proces sebevzdělávání nahlíží i Barták, který uvádí, že při sebevzdělávání je vzdělávaný jedinec zároveň v roli subjektu i objektu vzdělávacího procesu. V rámci sebevzdělávání hovoří o tzv. autodidaxi, při které člověk využívá literární pomůcky, e-learning, internet, CD ROM atp.⁴¹

Jedinec, který se rozhodl řešit dané úkoly formou sebevzdělávacích aktivit, bývá motivovaný, vytrvalý, má pevnou vůli a také dokáže překonávat překážky na cestě k vytyčenému cíli. Prostřednictvím těchto aktivit tak získává nové (a prohlubuje již získané) vědomosti a dovednosti, rozšiřuje svou způsobilost řešit nové úkoly, zkvalitňuje svou práci, a tak kultivuje celou svou osobnost.⁴² „Každý dospělý, který má zájem o jakoukoli činnost v oblasti lidského poznání, který má jakéhokoli koníčka, se stává člověkem, který se sebevzdělává.“⁴³

Pojem sebevzdělávání úzce souvisí s termínem sebeřízené (či také autoregulované) učení, který se velmi často uplatňuje právě ve vzdělávání dospělých.

³⁹ PRŮCHA, J. a J. VETEŠKA. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2012, s. 228. ISBN 978-80-247-3960-1.

⁴⁰ HARTL, P. *Kompendium pedagogické psychologie dospělých*. Praha: Karolinum, 1999, s. 211. ISBN 80-7184-841-7.

⁴¹ BARTÁK, J. *Jak vzdělávat dospělé*. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008, s. 96. ISBN 978-80-87197-12-7.

⁴² POSPÍŠIL, O. *Pedagogika dospělých - andragogika: studijní text*. Praha: Univerzita Karlova, 2001, s. 96–98. ISBN 80-7290-064-1.

⁴³ HARTL, P. *Kompendium pedagogické psychologie dospělých*. Praha: Karolinum, 1999, s. 211. ISBN 80-7184-841-7.

3.1.1 Sebeřízené (autoregulované) učení

Sebeřízené učení představuje důležitou součást celoživotního učení. Je považováno za učební proces, ve kterém má jedinec vysoce aktivní roli – tzn., že si sám aktivně kontroluje své vlastní procesy učení, vytyčuje vlastní cíle, uzpůsobuje tempo svého učení, kontroluje jeho postup a výsledky. Tento typ učení vyžaduje vysokou motivovanost a studijní disciplínu na straně učících se subjektů.⁴⁴ Je založeno na schopnosti:

- stanovit si cíl učení,
- umět si naplánovat, uskutečnit a zhodnotit učení,
- zvolit si vhodný plán i strategii učení,
- realisticky si stanovit a uspořádat harmonogram učení,
- umět získat vědomosti a dovednosti z nejvýhodnějších zdrojů,
- umět odhalit překážky v učení a vypořádat se s nimi,
- umět obnovit motivaci, kdykoliv poklesne.⁴⁵

3.2 Formy sebevzdělávání

Formu sebevzdělávání si každý člověk volí sám dle vlastního uvážení tak, aby mu co nejlépe vyhovovala.

Nejčastěji využívanou formou bývá učení prostřednictvím **odborné literatury** a **učebnic**. Může se jednat např. o *naučné slovníky*, *encyklopedie*, ale i literaturu *historickou* či *autobiografickou* založenou na skutečných faktech. Často bývají využívány také naučně orientované **časopisy** zaměřené na nejrůznější odvětví od vaření, přes cestování, kutilství či zahradničení až po informatiku. V dnešní době je samozřejmě k sebevzdělávání využíván také **internet**. Ten poskytuje informace nejen zveřejněné na jednotlivých webových stránkách v podobě *článků* či *videí*, které si jedinec může prohlížet, ale i nejrůznější *online programy*, které člověku umožňují vstoupit do dané problematiky, tu následně procvičovat a ověřovat nabyté znalosti v *online testech*. Lze využít i různé placené *kurzy*, kdy jednotlivé výkony člověka

⁴⁴ PRŮCHA, J. a J. VETEŠKA. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2012, s. 41, 227. ISBN 978-80-247-3960-1.

⁴⁵ HARTL, P. *Kompendium pedagogické psychologie dospělých*. Praha: Karolinum, 1999, s. 213. ISBN 80-7184-841-7.

hodnotí školený lektor. Internet nám navíc umožňuje získat odbornou literaturu zveřejněnou v elektronické podobě. Kromě tištěných a elektronických publikací lze využít i další typy médií, jako jsou nejrůznější **audio** a **video nahrávky**, které jsou hojně využívány při samostudiu *cizích jazyků*. Mezi další formy sebevzdělávání můžeme řadit návštěvy různých **knihoven, muzeí, galerií** či **výstav**. Lidé se také sebevzdělávají v rámci různých **přednášek odborníků** na nejrůznější témata.⁴⁶

3.3 Motivace a překážky v sebevzdělávání

K tomu, aby se člověk sebevzdělával, je zřejmé potřeba určitá **motivace**. Ta představuje mechanismus podnětů, které podmiňují lidské jednání. Jedná se o základní podmínku aktivní účasti ve vzdělávacím procesu jedince.⁴⁷ „*Jen motivovaný člověk se bude ochoten učit novým věcem, věnovat svůj volný čas a mnohdy i nemalé finanční prostředky na rozšíření svých znalostí.*“⁴⁸

Rabušicová chápe motivaci jako energii vedoucí lidské jednání k určitému cíli. Podle autorky závisí motivace dospělého k vlastnímu sebevzdělávání na mnoha faktorech. Jedním z nich může být *dosažený stupeň vzdělání*, neboť jedinci s vyšší úrovní vzdělání vykazují větší zájem o sebevzdělávání.⁴⁹ Ochotněji se také budou lidé dále sebevzdělávat, pokud bude jejich snaha dostatečně oceněna. Motivaci tak beze sporu podpoří možnost *vyššího výdělků*, šance získání nového či *lepšího zaměstnání* apod. Motivujícím faktorem však bude zřejmě i *rozmanitá nabídka* vzdělávacích či zájmových aktivit *dostupná* v místě bydliště jedince, *nízké finanční náklady* nebo vhodné *sociální zázemí*.⁵⁰

Z výše uvedeného vyplývá, že motivy jedinců se liší, a to nejen podle dosaženého vzdělání, socioekonomického statusu či bydliště, ale i např. podle věku. Mladší lidé

⁴⁶ GRYGAROVÁ, J. *Motivace a možné bariéry k sebevzdělávání dospělých a seniorů*. [online]. Olomouc, 2013. [cit. 2015-12-02]. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce: Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/mkxbza/>>.

⁴⁷ PALÁN, Z. *Motivace ve vzdělávání*. [online]. [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/motivace-ve-vzdelavani>.

⁴⁸ VYCHOVÁ, H. *Vzdělávání dospělých ve vybraných zemích EU*. Praha: VÚPSV, 2008, s. 13. ISBN 978-80-7416-017-2.

⁴⁹ RABUŠICOVÁ, M. a L. RABUŠIC. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 110. ISBN 978-80-210-4779-2.

⁵⁰ VYCHOVÁ, H. *Vzdělávání dospělých ve vybraných zemích EU*. Praha: VÚPSV, 2008, s. 15. ISBN 978-80-7416-017-2.

mívají motivaci spojenou zejména s výkonem profese, zatímco u starších lidí se motivace objevuje spíše v souvislosti s trávením volného času.⁵¹

Nicméně však existuje celá řada překážek, které motivaci snižují, a tak brání lidem v cestě za vlastním sebevzděláním. Podle Palána můžeme rozlišovat tři faktory, které motivaci jedince k sebevzdělávání brzdí – jedinec se *nechce*, *neumí* či *nemůže* sebevzdělávat.⁵²

Pokud se člověk **nechce** dále sebevzdělávat, může to být důsledkem negativní zkušenosti s předchozím vzděláváním. Jedinec se například účastnil vzdělávacího programu a po jeho absolvování zjistil, že získané vědomosti a dovednosti nejsou respektovány či uznávány. Dalším příkladem může být situace, kdy se jedinci ani přes veškerou vzdělávací snahu nepodařilo změnit své postavení – např. je stále dlouhodobě nezaměstnan. Potřebu sebevzdělávat se často nemají ani jedinci s nízkým společenským statutem, nebo naopak ti, kteří získali vysoké postavení a dosahují vysokého příjmu i bez předchozího vzdělání.⁵³

Další skupinu představují lidé, kteří se sebevzdělávat **neumějí**. Příčinou bývají chybějící vzdělávací návyky, kdy jedinci musí vynaložit na učení neúměrnou námahu, která nevede k efektivnímu výsledku. Tato zkušenost je pak od dalšího vzdělávání nadále odradí.⁵⁴

Mimo to však existují i lidé, kteří se **nemohou** dále vzdělávat z nejrůznějších důvodů. Může jít např. o různé *finanční* důvody, kdy lidé nemají dostatek peněžních prostředků k obstarání potřebných materiálů k učení či k náhradě nákladů spojených s návštěvami muzeí, knihoven, galerií, divadel a dalších kulturních akcí.⁵⁵

Jedním ze stěžejních důvodů, proč se lidé dále nevzdělávají, bývá *nedostatek času*. V dnešní uspěchané době si jen málo lidí dokáže vhodně a účelně uspořádat svůj čas. Navíc dospělí lidé chodí do *zaměstnání*, které pro ně může být tak vyčerpávající, že svůj volný čas věnují odpočinku a na nic jiného již nemají energii. V souvislosti s nedostatkem času může určitou bariéru k sebevzdělávání představovat i *rodina*,

⁵¹ BENEŠ, M. *Andragogika*. Praha: Grada, 2008, s. 84. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2580-2.

⁵² PALÁN, Z. *Základy andragogiky*. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2003, s. 170–171. ISBN 80-86723-03-8.

⁵³ Tamtéž, s. 170.

⁵⁴ Tamtéž, s. 171.

⁵⁵ GRYGAROVÁ, J. *Motivace a možné bariéry k sebevzdělávání dospělých a seniorů*. [online]. Olomouc, 2013. [cit. 2015-12-02]. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce: Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/mkxbza/>>.

neboť se matka většinou naplno věnuje svým dětem nebo péči o domácnost a na další vzdělávání ji již zkrátka nezbyde žádný čas.⁵⁶

Další bariérou může být *zdravotní stav*, neboť člověk se může potýkat s různými zdravotními problémy, které sebevzdělávací aktivity značně ztíží či znemožní úplně.

Jistou překážku však může představovat i *nedostatek příležitostí* k sebevzdělávání. Lidé, kteří nežijí ve velkoměstě či v jeho blízkém okolí, tak mohou mít problém se dopravit na různé vzdělávací či zájmové kurzy nebo do některých kulturních institucí (knihoven, divadel, muzeí, galerií apod.).⁵⁷

3.4 Dělení sebevzdělávání

Můžeme rozlišovat dvě hlavní organizační formy sebevzdělávání – *normované* a *nenormované* sebevzdělávání.

- **Normované** (též řízené) sebevzdělávání slouží zpravidla ke zvýšení kvalifikace, a proto se ho ujímají *organizace* v rámci řízeného individuálního studia. Je tedy příznačné pro *formální* a z části pro *neformální* edukaci.
- Naproti tomu **nenormované** (též spontánní, individuální či neřízené) sebevzdělávání můžeme řadit do oblasti využívání *volného času*, neboť je zcela závislé na mimopracovních a mimoškolních zájmech jedince. Tuto formu sebevzdělávání řadíme k *neformální* a *informální* edukaci.⁵⁸

⁵⁶ GRYGAROVÁ, J. *Motivace a možné bariéry k sebevzdělávání dospělých a seniorů*. [online]. Olomouc, 2013. [cit. 2015-12-02]. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce: Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/mkxbza/>>.

⁵⁷ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 39. ISBN 978-80-7367-551-6.

⁵⁸ POSPÍŠIL, O. *Pedagogika dospělých - andragogika: studijní text*. Praha: Univerzita Karlova, 2001, s. 99, 103, 116. ISBN 80-7290-064-1.

4 VOLNÝ ČAS

Volný čas doprovází lidstvo již od nepaměti, i když v mnohonásobně menším rozsahu, než je tomu dnes. V souvislosti se společenskými změnami (jako např. se zkrácením pracovní doby) se volný čas postupně rozšiřoval. V dnešní době patří spolu s rodinou, partnerstvím, přátelstvím či zdravím nebo zaměstnáním k nejvíce oceňovaným hodnotám.⁵⁹ „*Volný čas představuje v současné době významnou součást každodenního života. Jeho dostatečné množství, možnost užívání a svobodná tvorba náplně volného času jsou lidmi obecně považovány za znak dobré životní úrovně a součást pozitivně vnímané kvality života.*“⁶⁰

Autoři zabývající se volným časem, definují tento pojem různě. Obecně můžeme za volný čas považovat takový čas, ve kterém člověk sám rozhoduje o tom, jak jej stráví podle svých představ, zájmů či potřeb. Jinak může být volný čas také definován jako úsek dne, který zbyde po splnění pracovních povinností, péče o rodinu a domácnost a o vlastní fyzické potřeby (např. spánek, hygiena apod.).⁶¹

Podle Pávkové se jedná o dobu svobodné volby činností, které jsou pro člověka příjemné, přinášejí mu radost a potěšení a dávají mu příležitost k rekreaci, odpočinku i k osobnostnímu rozvoji.⁶²

K typickým znakům volného času patří *dobrovolnost, pružný časový režim a svobodná volba*. Volný čas se reálně projevuje především v konkrétních aktivitách. Častá je otázka, zda do sféry volného času spadá také probírané **sebevzdělávání** a další činnosti vyžadující disciplínu, pravidelnost či různé povinnosti (např. kutilství, zahradničení, veřejná činnost apod.). Jelikož si však tyto aktivity vybíráme relativně svobodně a zpravidla vyplývají z našich zálib, jsou do oblasti volného času taktéž řazeny.⁶³ **Sebevzdělávání** tak představuje jednu ze stěžejních aktivit vedoucích ke smysluplnému trávení volného času.

⁵⁹ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 25–26. ISBN 978-80-7367-551-6.

⁶⁰ RABUŠICOVÁ, M. a L. RABUŠIC. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 171. ISBN 978-80-210-4779-2.

⁶¹ PRŮCHA, J. a J. VETEŠKA. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2012, s. 263. ISBN 978-80-247-3960-1.

⁶² PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014, s. 11. ISBN 978-80-7290-666-6.

⁶³ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 27–28. ISBN 978-80-7367-551-6.

4.1 Faktory ovlivňující trávení volného času

Volný čas nabývá významu s postupným dospíváním člověka a vyhraňujícím se zájmem. Jeho náplň bývá ovlivňována politickými, sociálními, ekonomickými či kulturními a dalšími faktory, které mohou volný čas podporovat nebo naopak omezovat. Jeho prožívání záleží rovněž na osobnosti člověka, jeho výchově, převzatých vzorcích chování a hodnotovém žebříčku vytvořeném v průběhu života, zejména v dětství. Zásadní roli hraje také věk, pohlaví, vzdělání, profese či místo bydliště.⁶⁴

Věk patří mezi jeden z hlavních činitelů ovlivňujících volný čas jedince. S věkem se náplň volného času člověka mění. Dospělý jedinec se již musí vypořádávat s přibývajícimi pracovními a rodinnými povinnostmi, a tak frekvence volnočasových aktivit klesá. Mezi nejčastější volnočasové aktivity mladých dospělých patří sledování televize, setkávání se s přáteli a návštěvy společenských a kulturních zařízení, zatímco starší lidé upřednostňují spíše zahradničení a kutilství.⁶⁵

Dalším významným faktorem působícím ve sféře volného času je **pohlaví** jedince. *Ženy* jsou více zaměřené na rodinu a domov, častěji však také navštěvují divadla, galerie, knihovny a další kulturní instituce. Naproti tomu *muži* se ve svém volném čase více věnují sportovním aktivitám. Ale i mužská populace se ve volném čase dále sebevzdělává.⁶⁶

Druh **profese** se taktéž odráží ve výběru volnočasových aktivit. Člověk s fyzicky namáhavou prací bude svůj volný čas věnovat spíše pasivním aktivitám, jako je sledování televize, poslouchání rádia či čtení novin, při kterých bude moct odpočívat a obnovovat své pracovní síly. Jelikož se práce pro mnoho lidí stává rutinní, své volnočasové aktivity zaměřují do zcela jiných odvětví – např. lékař se může realizovat mimo svou ordinaci prací na zahradě, herec se může věnovat sportu apod.⁶⁷

Dalším důležitým faktorem ve výběru volnočasových aktivit bývá **vzdělání**. Vzdělaní lidé chápou nutnost pracovat na svém osobnostním rozvoji, mají bohatší a vyspělejší zájmy, lépe se orientují v nabídce. S vyšším stupněm dosaženého vzdělání se zvětšuje čas věnovaný sportu, četbě, návštěvám kulturních akcí či výletům do přírody

⁶⁴ ŠERÁK, M. *Zájemové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 37. ISBN 978-80-7367-551-6.

⁶⁵ Tamtéž, s. 38.

⁶⁶ Tamtéž, s. 38.

⁶⁷ SPOUSTA, V. *Teoretické základy výchovy ve volném čase: (Úvod do studia pedagogiky volného času)*. Brno: Masarykova univerzita, 1994, s. 50. ISBN 80-210-1007-x.

a naopak klesá čas strávený u televize a pasivní nečinnost. V souvislosti se vzděláním ovšem stoupá i tzv. pracovní angažovanost. Více než polovina studentů vysokých škol uvádí, že nejsou schopni se ve svém volném čase zcela oprostit od práce a věnovat se jen a jen svým zálibám. Ačkoliv jsou lidé s vysokoškolským vzděláním nadměrně zatíženi, i přesto právě oni představují většinu návštěvníků vzdělávacích a kulturních akcí.⁶⁸

V neposlední řadě také místo **bydliště** může ovlivňovat trávení volného času v dospělosti. Obyvatelé velkých měst mívají více příležitostí včetně širší a pestřejší nabídky volnočasových aktivit, než lidé žijící na venkově, kteří svůj volný čas věnují spíše práci na zahradě, kutilství, údržbě domů apod.⁶⁹

4.2 Zájmové vzdělávání dospělých

Jednou z činností, kterou dospělí lidé realizují ve svém **volném čase**, bývá tzv. **zájmové vzdělávání**.

Zájmové vzdělávání tvoří souhrn výchovně vzdělávacích, poznávacích, rekreačních a dalších činností a aktivit, které směřují k účelnému a efektivnímu naplnění volného času. Jedná se o druh vzdělávání, které umožňuje seberealizaci, sebepoznání i objevování vlastních schopností včetně jejich rozvoje. Představuje tedy významný faktor podílející se na kultivaci osobnosti.⁷⁰

V dnešní době chápeme zájmové vzdělávání jako významnou *součást celoživotního učení*. Celoživotní učení má velmi úzkou vazbu s *kvalitou života*, neboť zájmové vzdělávání v rámci celoživotního učení patří k faktorům, které mohou kvalitu života člověka pozitivně ovlivňovat.⁷¹

Tento typ vzdělávání představuje svobodně volenou činnost ve volném čase vyvolanou individuálními potřebami jedince. Zahrnuje rozsáhlou oblast jak organizovaných, systematických vzdělávacích aktivit, tak sebeřízené učení a **sebevzdělávání**. Slouží především k rozvoji zálib nebo osobně motivovaných znalostí, zároveň však může přispívat ke zvýšení nejen profesní kariéry jednotlivce,

⁶⁸ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 40–41. ISBN 978-80-7367-551-6.

⁶⁹ Tamtéž, s. 39.

⁷⁰ *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001, s. 54. ISBN 80-211-0372-8.

⁷¹ RABUŠICOVÁ, M. a L. RABUŠIC. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 170. ISBN 978-80-210-4779-2.

ale také ke zvýšení vzdělanostní úrovně celého státu. Pomáhá tedy dotvářet plnohodnotný život a podporuje rozvoj kompetencí jak v neformálním vzdělávání, tak v rámci informálního učení.⁷²

Charakteristickými rysy, které zájmové vzdělávání odlišují od většiny ostatních, bývají především *zájem* jedince, *sféra volného času*, *dobrovolnost* a *neformálnost*, *svoboda výběru*, *pestrost obsahu*, *uspokojení potřeb*, *otevřenost* a *aktivita*.⁷³

Zájmové vzdělávání plní také řadu **funkcí**, z nichž můžeme jmenovat funkci *výchovnou*, *vzdělávací*, *kulturní*, *relaxační* a *regenerační*, *sociální* či *preventivní*.⁷⁴ Zajisté bude plnit také funkci *seberealizační*.

Podobně jako Rabušicová i Šerák zahrnuje do zájmového vzdělávání kromě organizované edukace též edukaci individuální (sebeřízenou) na základě osobních zájmů a potřeb člověka. Jejich uspokojování může probíhat právě prostřednictvím **sebevzdělávání**, ať už za podpory odborné literatury, internetu a dalších informačních zdrojů, nebo v doprovodu odborné pomoci institucí či jednotlivců. Podle Šeráka je sebevzdělávání: „... *podstatou a hlavní ideou zájmového vzdělávání*.“⁷⁵

⁷² RABUŠICOVÁ, M. a L. RABUŠIC. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 172–173. ISBN 978-80-210-4779-2.

⁷³ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 52. ISBN 978-80-7367-551-6.

⁷⁴ *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001, s. 54. ISBN 80-211-0372-8.

⁷⁵ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 51–78. ISBN 978-80-7367-551-6.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

5.1 Cíle výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumné části je zjistit, zda se dospělí jedinci ve svém volném čase sebevzdělávají a jak je určité faktory ve snaze se sebevzdělávat ovlivňují.

Dalším cílem je pak na základě výzkumného šetření (a s využitím poznatků odborné literatury) formulovat závěry a doporučení pro praxi vzdělávání dospělých.

5.2 Výzkumné otázky a hypotézy

Další etapou při výzkumném šetření je formulace výzkumných otázek a hypotéz. Pro tento výzkum byly stanoveny tyto výzkumné **otázky**:

1. Snaží se dospělí jedinci ve volném čase sebevzdělávat?
2. Má místo bydliště vliv na sebevzdělávání?
3. Existuje vztah mezi dosaženým vzděláním a snahou se sebevzdělávat?
4. Jaký vliv má dosažené vzdělání na překážky v sebevzdělávání?
5. Liší se sebevzdělávací oblasti žen a mužů?
6. Jaký je vztah mezi věkem a výběrem zdrojů k vlastnímu sebevzdělávání?

Po stanovení výzkumných otázek následuje formulace hypotéz, které představují předpokládané odpovědi na výzkumné otázky. S ohledem na výše formulované otázky byly stanoveny tyto výzkumné **hypotézy**:

- H1: Lidé, kteří se sebevzdělávají, převažují nad těmi, co se sebevzdělávat nesnaží.
- H2: Lidé žijící ve velkoměstě se sebevzdělávají více než ti, kteří bydlí na vesnici.
- H3: Čím vyšší dosažené vzdělání, tím vyšší účast na sebevzdělávání.
- H4: Pro dospělé s vysokoškolským vzděláním je největší bariérou v sebevzdělávání nedostatek volného času.
- H5: Ženy se nejvíce sebevzdělávají v cizích jazycích, kdežto muži v oblasti IT.
- H6: Čím mladší věková skupina, tím častější využití internetu jako zdroje k sebevzdělávání.

5.3 Výzkumná metoda a technika sběru dat

Výzkumnou metodou se rozumí obecný metodologický nástroj k získání a zpracování dat, který vymezuje komplexnější úhel pohledu na šetřenou problematiku. V přeneseném slova smyslu jde tedy o cestu, která vede k dosažení stanoveného cíle pro daný výzkum.⁷⁶ Pro sběr výzkumných dat byla zvolena jedna z metod **kvantitativního** výzkumu, konkrétně metoda **explorativní** (či explorační), která spočívá ve vytěžení informací z vyjádření samotného respondenta.

Výzkumná technika je dílčím nástrojem, pomocí kterého cíleně realizujeme strategický záměr vymezený zvolenou metodou.⁷⁷ K získání dat k tomuto výzkumu byla zvolena technika dotazníku. **Dotazník** představuje soustavu předem připravených otázek, které jsou pečlivě formulované a promyšleně řazené a na které respondent odpovídá písemně.⁷⁸ Jedná se tedy o písemný způsob dotazování, jehož podstatou je zjištění informací o respondentovi, včetně jeho názorů a postojů k problematice, která dotazujícího zajímá.⁷⁹ Vzhledem k výzkumnému cíli se dotazník jeví jako vysoce efektivní technika zejména díky možnosti oslovení vyššího počtu respondentů, od kterých lze získat velké množství informací za poměrně krátkou dobu.

5.4 Základní soubor a výzkumný vzorek

Základní soubor pro tento výzkum tvoří dospělí jedinci ve věku mezi 20 a 60 lety. *Výzkumným vzorkem* jsou pak dospělí jedinci v této věkové kategorii, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření. Pro tento výzkum byla použita technika tzv. **příležitostného výběru** respondentů – výběru na základě **dostupnosti** a **dobrovolnosti**.

Dotazník byl v elektronické podobě zveřejněn na internetovém portálu, kde byl respondentům volně přístupný. Ti tak mohli dobrovolně a na základě vlastního zájmu dotazník vyplnit. Aby byl zaručen vyšší počet navrácených dotazníků a také větší rovnoměrnost zastoupení jednotlivých jevů, byl dotazník dále rozposílán pomocí sociálních sítí a e-mailů.

⁷⁶ PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 2011, s. 91–95. ISBN 978-80-246-1916-3.

⁷⁷ Tamtéž, s. 96.

⁷⁸ CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007, s. 163. ISBN 978-80-247-1369-4.

⁷⁹ PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 2011, s. 105. ISBN 978-80-246-1916-3.

5.5 Předvýzkum

Před samotnou realizací výzkumného šetření byl proveden tzv. předvýzkum, jehož cílem bývá ověřit srozumitelnost a jednoznačnost otázek. Pomocí předvýzkumu měla být také otestována možnost získat potřebné údaje k ověření stanovených hypotéz.

Testování proběhlo dne 4. 1. 2016 pomocí elektronického dotazníku uveřejněného na internetovém portálu, kde ho respondenti mohli dobrovolně vyplnit. Za jediný den vyplnilo dotazník celkem 24 respondentů. Na základě často se opakujících vlastních odpovědí byly tzv. inventáře některých otázek obohaceny o další možnosti.

6 VLASTNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

6.1 Sběr dat

Tato podkapitola se zabývá shromážděním dat, která byla získána výzkumnou technikou. Jak již bylo řečeno, výzkumné šetření bylo prováděno pomocí dotazníku (viz příloha A), který byl uveřejněn na internetovém portálu, a to v období od 9. 1. do 31. 1. 2016.

Dotazník se skládá celkem ze **17 otázek** – 6 identifikačních, 3 zaměřující se na vzdělání obecně a 8 týkajících se samotného sebevzdělávání. Jsou v něm použity otázky *uzavřené* (které nabízejí výčet všech možných alternativ odpovědí, ze kterých respondent vybírá) a otázky *polouzavřené* (které též nabízejí varianty odpovědí, ale je zde respondentovi ponechána možnost vlastní odpovědi).

Celkem se výzkumného šetření zúčastnilo **143 respondentů**, jejichž odpovědi jsou v následujících podkapitolách analyzovány a interpretovány.

6.2 Analýza dat

Úkolem této podkapitoly je analyzovat data získaná v rámci dotazníkového šetření, která zároveň poslouží jako podklad pro ověřování stanovených hypotéz. Jak již bylo uvedeno, analyzovaná data jsou rozdělena do tří pomyslných částí.

Otázky č. 1 až 6 slouží k *identifikaci* respondenta. Zjišťují pohlaví, věk, místo bydliště, nejvyšší dosažené vzdělání, současný status a obor, do kterého spadá profese (popř. vzdělání) respondenta. Získané odpovědi na těchto prvních šest otázek jsou pro zajímavost uváděny i podle pohlaví.

Otázky č. 7 až 9 získávají informace o *vzdělání* obecně. Zjišťují, jakou má vzdělání pro respondenta hodnotu, jaká je v jeho okolí nabídka vzdělávacích příležitostí a jaký způsob vzdělávání respondent upřednostňuje.

Otázky č. 10 až 17 už se zaměřují přímo na samotné *sebevzdělávání*. Otázka č. 10 získává informaci o tom, zda se respondent ve volném čase sebevzdělává – a pokud ano, pokračuje v následujících otázkách. Pakliže však respondent na tuto otázku odpověděl záporně, byl přesměrován na otázku č. 16 a 17. Na otázky č. 11 až 15 tedy odpovídali pouze ti, kteří se ve svém volném čase sebevzdělávají. Těchto pět otázek zjišťuje, v jaké oblasti, pomocí jakých prostředků, jak často a z jakého důvodu

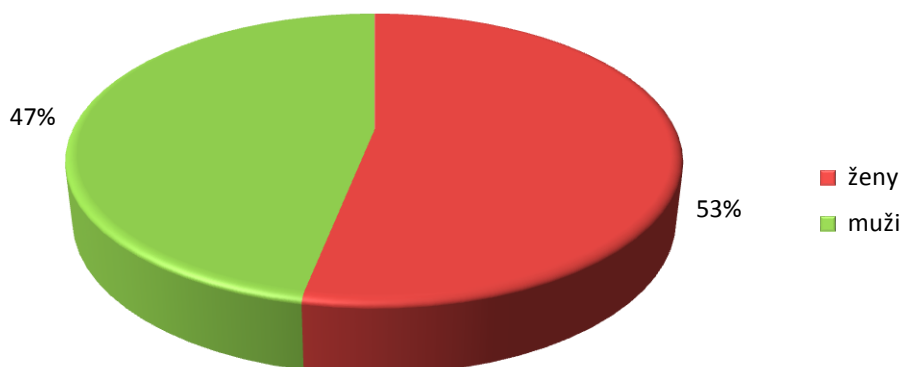
se respondent sebevzdělává a také zda už respondent dosáhl pomocí sebevzdělávání pozitivního efektu ve svém životě. Otázky č. 16 a 17 získávají informace o tom, co respondent v sebevzdělávání brzdí a zda má podle jeho názoru proces sebevzdělávání smysl.

Každá otázka je opatřena doprovodným textem, který blíže specifikuje výsledky šetření. Pro názornější zobrazení získaných informací je doprovodný text doplněn grafickým zpracováním. U otázek, kde byla možnost vybrat více odpovědí současně, nevyjadřují procentuální údaje podíl jednotlivých odpovědí, nýbrž podíl respondentů, kteří je označili. Z tohoto důvodu nedává součet procentuálních zastoupení dohromady sto procent. Pro lepší přehlednost a ještě snadnější orientaci ve zjištěných údajích je na konci každé otázky zpracována tabulka s početním a procentuálním zastoupením jednotlivých odpovědí. Procentuální údaje jsou až na výjimky zaokrouhleny na celá čísla.

1. Jste muž nebo žena?

Otázka č. 1 představuje první identifikační otázku, jejímž prostřednictvím bylo zjišťováno pohlaví respondentů.

Graf 1: Rozdělení respondentů podle pohlaví

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že z celkového počtu 143 respondentů odpovídalo 76 žen (tj. 53 %) a 67 mužů (tj. 47 %). Ačkoliv žen bylo o něco více, lze říci, že obě pohlaví byla poměrně rovnoměrně zastoupena.

Rozdělení mužů a žen podle jejich počtu včetně procentuálního vyjádření je uvedeno v následující tabulce.

Tabulka 1: Rozdělení respondentů podle pohlaví

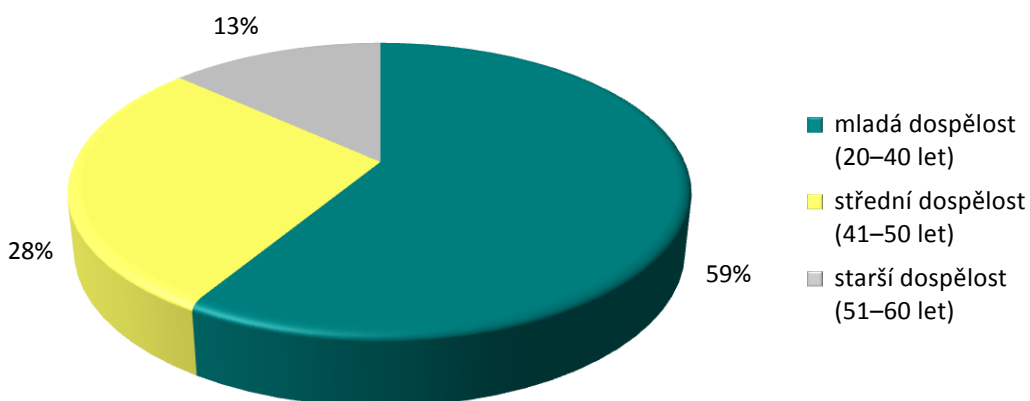
ŽENY	Počet žen v %	MUŽI	Počet mužů v %	Celkový počet respondentů
76	53 %	67	47 %	143 (100 %)

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

2. Kolik je Vám let?

Cílem otázky č. 2 bylo zjistit, do jaké věkové skupiny respondenti spadají, resp., zda do mladé (20–40 let), střední (41–50 let), či starší dospělosti (51–60 let).

Graf 2: Rozdělení respondentů podle věku

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

Z odpovědí vyplynulo, že převážnou část všech respondentů tvoří věková skupina 20–40 let, kterou zvolilo 84 odpovídajících (tj. 59 %). Věkovou skupinu 41–50 let vybralo 40 respondentů (tj. 28 %) a k věkové skupině 51–60 let se přiřadilo celkem 19 respondentů (tj. 13 %).

Rozdělení věkových skupin podle pohlaví (vyjádření počtu včetně procentuálního zastoupení) je znázorněno v následující tabulce.

Tabulka 2: Rozdělení respondentů podle věku

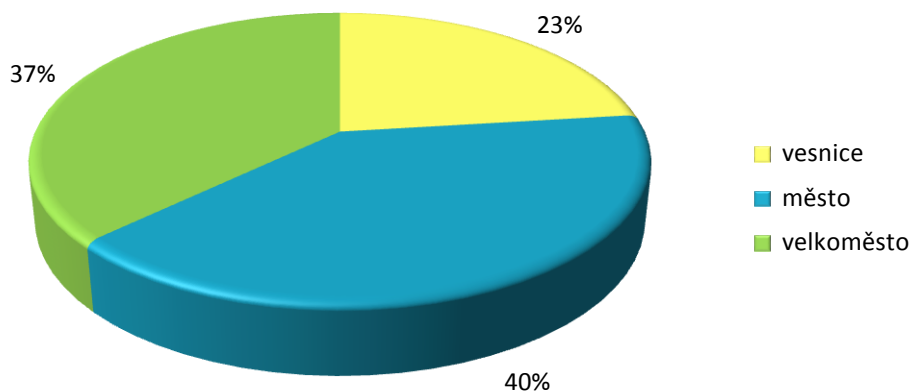
	Mladá dospělost (20–40 let)	Střední dospělost (41–50 let)	Starší dospělost (51–60 let)
Ženy	47 (62 %)	22 (29 %)	7 (9 %)
Muži	37 (55 %)	18 (27 %)	12 (18 %)
Celkem	84 (59 %)	40 (28 %)	19 (13 %)

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

3. Kde bydlíte?

Úkolem otázky č. 3 bylo získat informaci o tom, kde respondenti bydlí, resp. zda ve městě, velkoměstě či na vesnici.

Graf 3: Rozdělení respondentů podle bydliště

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

Z výzkumu vyšlo najevo, že nejvíce respondentů bydlí ve městě – tuto možnost vybralo celkem 57 odpovídajících (tj. 40 %). Ve velkoměstě žije 53 respondentů (tj. 37 %) a na vesnici 33 (tj. 23 %).

Početní a procentuální zastoupení respondentů dle bydliště a pohlaví znázorňuje následující tabulka

Tabulka 3: Rozdělení respondentů podle bydliště

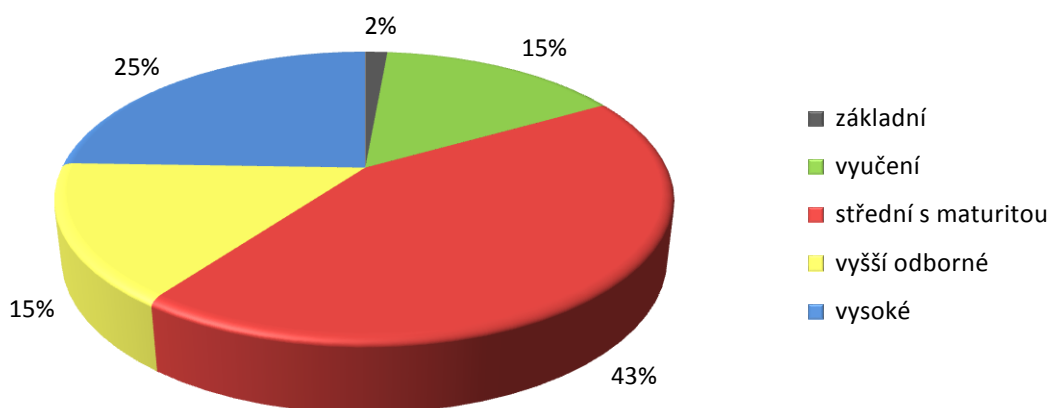
	Vesnice	Město	Velkoměsto
Ženy	16 (21 %)	30 (39,5 %)	30 (39,5 %)
Muži	17 (26 %)	27 (40 %)	23 (34 %)
Celkem	33 (23 %)	57 (40 %)	53 (37 %)

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

4. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Pomocí otázky č. 4 byly získávány údaje o nejvyšším dosaženém vzdělání respondentů.

Graf 4: Rozdělení respondentů podle dosaženého vzdělání

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

Z odpovědí bylo zjištěno, že nejhojnější skupinu tvoří lidé se středním vzděláním zakončeným maturitou. Tuto možnost odpovědělo 62 respondentů (tj. 43 %). Další v pořadí se umístilo vzdělání vysoké, které zvolilo 35 respondentů (tj. 25 %). Stejně zastoupení tvoří respondenti s vyučením (středním vzděláním bez maturity) a s vyšším odborným vzděláním. Každou z těchto možností vybralo 22 odpovídajících (tj. 15 %). Pouhé 2 hlasy (necelé 2 %) získalo vzdělání základní.

Početní zastoupení včetně procentuálního podílu respondentů dle jejich dosaženého vzdělání a pohlaví uvádí následující tabulka.

Tabulka 4: Rozdělení respondentů podle dosaženého vzdělání

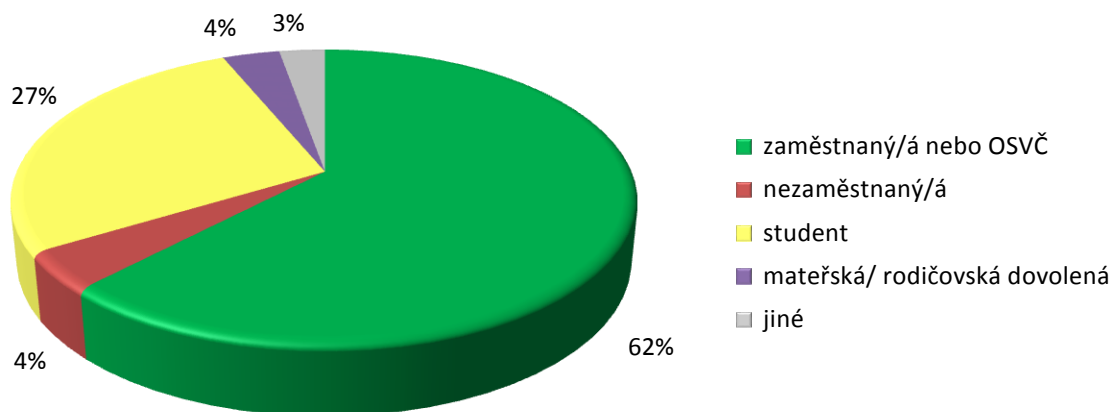
	Základní	Vyučení	Střední s maturitou	Vyšší odborné	Vysoké
Ženy	0 (0 %)	11 (14 %)	25 (33 %)	19 (25 %)	21 (28 %)
Muži	2 (3 %)	11 (16 %)	37 (55 %)	3 (5 %)	14 (21 %)
Celkem	2 (2 %)	22 (15 %)	62 (43 %)	22 (15 %)	35 (25 %)

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

5. Jaký je Váš současný status?

Úkolem otázky č. 5 bylo zjistit, v jakém statusu se respondenti v současné době (tedy v době odpovídání) nacházejí.

Graf 5: Rozdělení respondentů podle současného statusu

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

Drtivou většinu tvoří zaměstnaní (popř. samostatně výdělečně činní) respondenti s celkovým počtem 89 hlasů (tj. 62 %). Možnost student označilo dohromady 39 respondentů (tj. 27 %). Velmi nízké zastoupení měli nezaměstnaní respondenti – celkem 6 (tj. 4 %) a respondenti na mateřské či rodičovské dovolené – pouhých 5 (necelé 4 %). V této polouzavřené otázce měli odpovídající možnost vypsát i vlastní odpověď. Toho využili 4 respondenti (tj. 3 %). Jejich odpovědi se téměř shodovaly, všichni představovali zaměstnané (popř. samostatně výdělečně činné) studenty.

Rozdělení respondentů podle současného statusu a pohlaví znázorňuje následující tabulka.

Tabulka 5: Rozdělení respondentů podle současného statusu

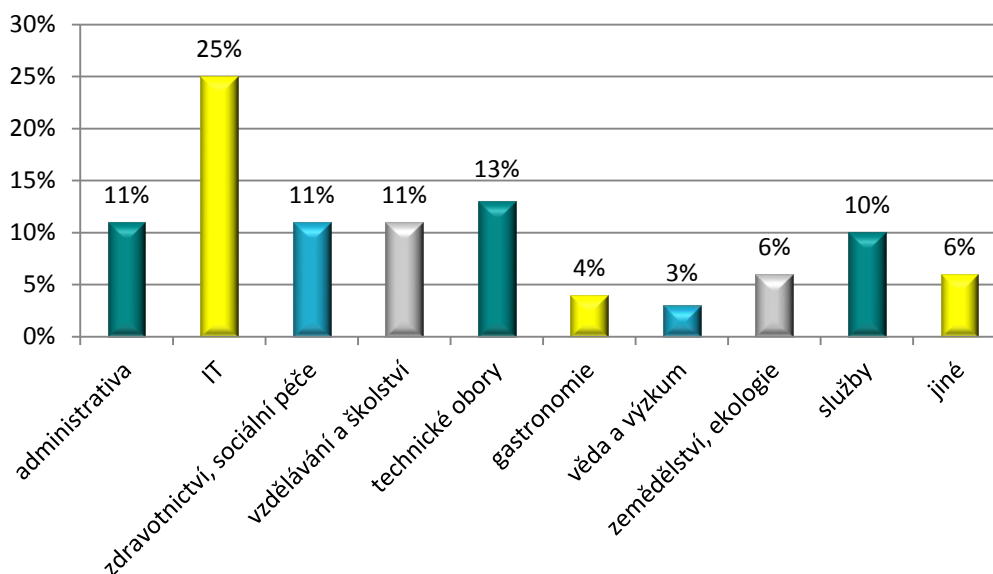
	Zaměstnaný/á (OSVČ)	Nezaměstnaný/á	Student	Mateřská/rodičovská dovolená	Jiné
Ženy	44 (58 %)	5 (6 %)	22 (29 %)	3 (4 %)	2 (3 %)
Muži	45 (67 %)	1 (2 %)	17 (25 %)	2 (3 %)	2 (3 %)
Celkem	89 (62 %)	6 (4 %)	39 (27 %)	5 (4 %)	4 (3 %)

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

6. Do jakého oboru spadá Vaše profese (popř. vzdělání)?

Otázka č. 6 představuje poslední identifikační otázku. Jejím prostřednictvím byla získávána informace o tom, do jakého oboru spadá profese či vzdělání odpovídajících respondentů.

Graf 6: Rozdělení respondentů podle jejich oboru

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

Z výzkumného šetření vyplynulo, že nejpočetnější skupinu tvoří obor IT, který zvolilo 35 respondentů (tj. 25 %). Celkem 19 respondentů (tj. 13 %) vybralo možnost technické obory. Stejně zastoupení tvoří respondenti, jejichž profese (popř. vzdělání) spadá do oborů administrativa, zdravotnictví a sociální péče či vzdělávání a školství. Každou z těchto možností zvolilo 16 odpovídajících (tj. 11 %). K oboru služby se přiřadilo celkem 14 respondentů (tj. 10 %), k zemědělství a ekologii 9 (tj. 6 %). Gastronomii vybralo 6 odpovídajících (tj. 4 %) a jen 4 respondenti (tj. 3 %) zvolili možnost věda a výzkum.

I v této polouzavřené otázce respondenti využili možnost vlastní odpovědi. Celkem se jednalo o 8 respondentů (tj. 6 %), mezi jejichž odpovědi patřila dámská krejčová, řidič (tuto odpověď napsali celkem 4 respondenti), skladník, výrobce munice a chemik.

Početni zastoupení a procentuální podíl oborů, do kterých spadá profese (popř. vzdělání) respondentů dle jejich pohlaví, uvádí následující tabulka, která je z důvodu větší přehlednosti rozdělená na dvě části.

Tabulka 6: Rozdělení respondentů podle jejich oboru

1/2	Administrativa	IT	Zdravotnictví, sociální péče	Vzdělávání a školství	Technické obory
Ženy	12 (16 %)	8 (10 %)	15 (20 %)	15 (20 %)	5 (7 %)
Muži	4 (6 %)	27 (40 %)	1 (1,5 %)	1 (1,5 %)	14 (21 %)
Celkem	16 (11 %)	35 (25 %)	16 (11 %)	16 (11 %)	19 (13 %)

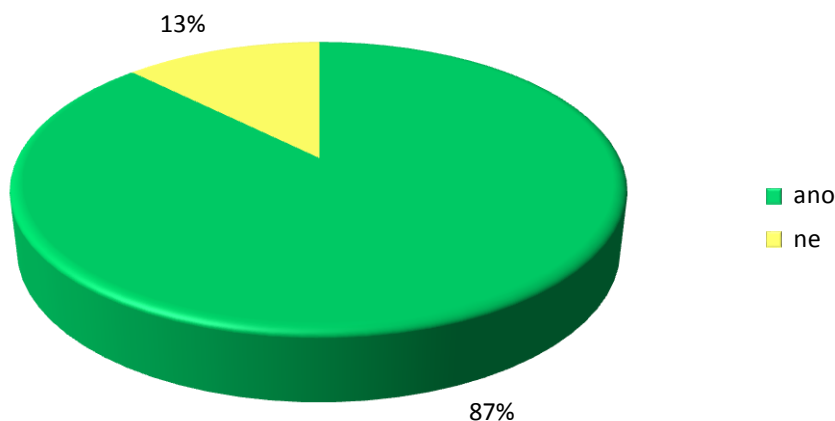
2/2	Gastronomie	Věda a výzkum	Zemědělství, ekologie	Služby	Jiné
Ženy	4 (5 %)	2 (3 %)	3 (4 %)	6 (8 %)	6 (8 %)
Muži	2 (3 %)	2 (3 %)	6 (9 %)	8 (12 %)	2 (3 %)
Celkem	6 (4 %)	4 (3 %)	9 (6 %)	14 (10 %)	8 (6 %)

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

7. Je pro Vás vzdělání důležitou hodnotou?

Otázka č. 7 se již zaměřovala na vzdělávání obecně a jejím cílem bylo zjistit, zda je pro respondenty vzdělání důležitou hodnotou či nikoliv.

Graf 7: Hodnota vzdělání

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

Z odpovědí je patrné, že pro naprostou většinu vzdělání představuje důležitou hodnotu. Z celkového počtu 143 respondentů tuto odpověď zvolilo dohromady 125 odpovídajících (tj. 87 %). Pouze pro 18 z nich (tj. 13 %) vzdělání nepředstavuje důležitou příčku na hodnotovém žebříčku.

Počet odpovědí ano (vzdělání je důležitou hodnotou) a odpovědí ne (vzdělání není důležitou hodnotou) je včetně procentuálního podílu znázorněn v následující tabulce.

Tabulka 7: Hodnota vzdělání

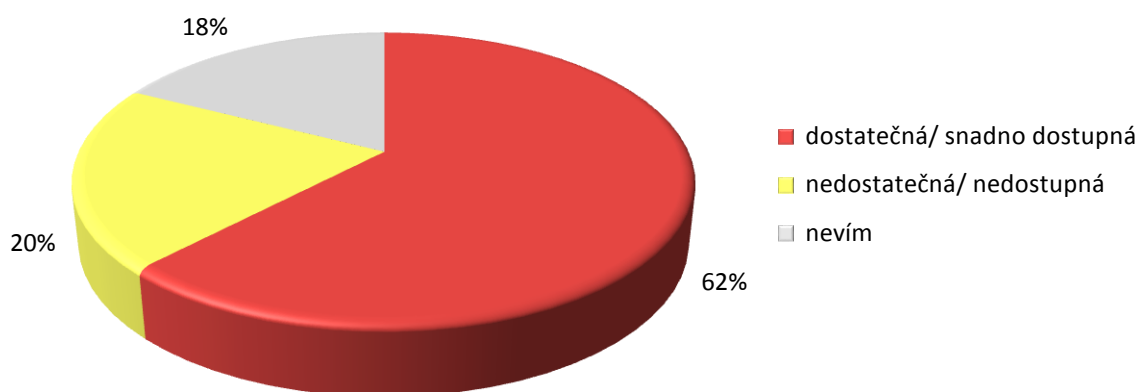
	ANO (vzdělání je důležité)	Počet ANO v %	NE (vzdělání není důležité)	Počet NE v %
Celkem	125	87 %	18	13 %

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

8. Jaká je nabídka vzdělávacích příležitostí (kurzů, knihoven, muzeí apod.) ve Vašem okolí?

Otázkou č. 8 byla zjišťována nabídka vzdělávacích příležitostí v okolí respondentů.

Graf 8: Nabídka vzdělávacích příležitostí v okolí

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

Většina respondentů je s nabídkou vzdělávacích příležitostí spokojena, neboť 89 odpovídajících (tj. 62 %) uvedlo, že je tato nabídka dostatečná a snadno dostupná. Naproti tomu 29 respondentů (tj. 20 %) uvádí vzdělávací příležitosti v okolí jako nedostatečné či špatně dostupné a 25 respondentů (tj. 18 %) nemá o nabídce vzdělávacích příležitostí ve svém okolí přehled, a tak zvolili možnost nevím.

Početní a procentuální vyjádření odpovědí ohledně nabídky vzdělávacích příležitostí je uvedeno v následující tabulce.

Tabulka 8: Nabídka vzdělávacích příležitostí v okolí

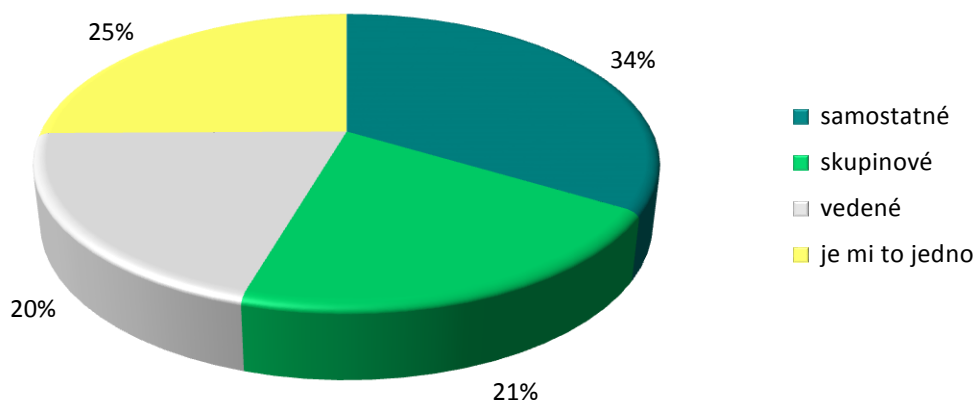
	Dostatečná/ snadno dostupná	Nedostatečná/ nedostupná	Nevím
Celkem	89 (62 %)	29 (20 %)	25 (18 %)

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

9. Jaký způsob vzdělávání preferujete?

Otázka č. 9 měla za úkol získat informaci o upřednostňovaném způsobu vzdělávání respondentů.

Graf 9: Preferovaný způsob vzdělávání

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

Na základě odpovědí vyšlo najevo, že třetina všech respondentů – konkrétně 48 (necelých 34 %) dává přednost samostatnému způsobu vzdělávání. Vzdělávání ve skupině upřednostňuje 30 respondentů (tj. 21 %) a pouze o jeden hlas méně získalo vzdělávání vedené, které zvolilo 29 odpovídajících (tj. 20 %). Dalších 36 respondentů (tj. 25 %) odpovědělo, že jim na způsobu vzdělávání nezáleží.

Početní zastoupení včetně procentuálního podílu respondentů dle jejich preferovaného způsobu vzdělávání uvádí následující tabulka.

Tabulka 9: Preferovaný způsob vzdělávání

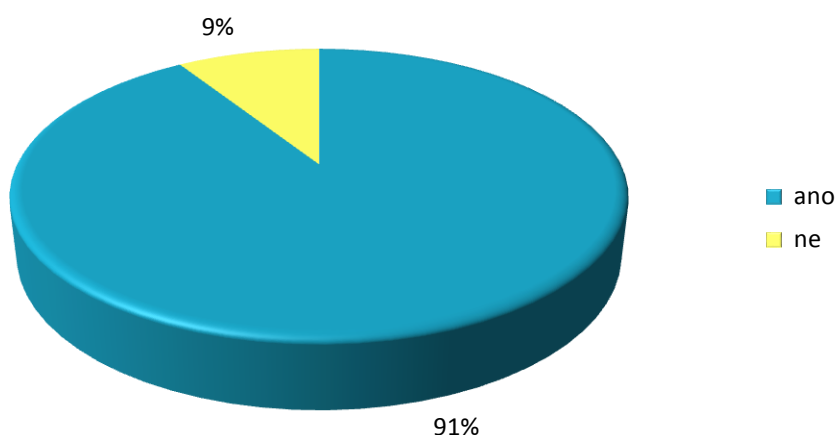
	Samostatné	Skupinové	Vedené	Je mi to jedno
Celkem	48 (34 %)	30 (21 %)	29 (20 %)	36 (25 %)

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

10. Sebevzděláváte se ve svém volném čase?

Otázka č. 10 již byla zaměřena na samotné sebevzdělávání a jejím cílem bylo od respondentů zjistit, zda se vůbec ve svém volném čase sebevzdělávání věnují.

Graf 10: Sebevzdělávání ve volném čase

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

Významným zjištěním bylo, že drtivá většina – celkem 130 respondentů (tj. 91 %) se snaží ve svém volném čase sebevzdělávat. Pouze 13 respondentů (tj. 9 %) se ve svém volném čase dále nesebevzdělává. Respondenti, kteří na otázku, zda se sebevzdělávají, odpověděli záporně, byli dále přesměrováni na otázku č. 16 a 17.

V následující tabulce je uveden počet respondentů, kteří se ve svém volném čase sebevzdělávají a kteří nikoliv včetně procentuálního vyjádření.

Tabulka 10: Sebevzdělávání ve volném čase

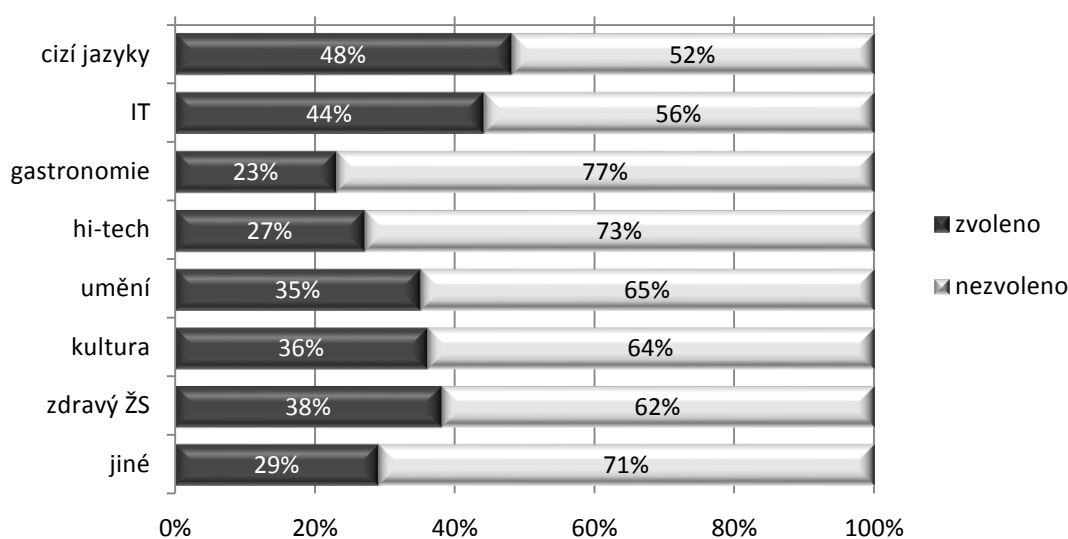
	ANO	Počet ANO v %	NE	Počet NE v %
Celkem	130	91 %	13	9 %

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

11. V jaké oblasti se dále sebevzděláváte?

Prostřednictvím otázky č. 11 byly získávány údaje o tom, v jakých konkrétních oblastech se dospělí jedinci sebevzdělávají. Respondenti měli u této otázky možnost zaškrtnout více odpovědí, dokonce i vypsát svou vlastní. Na tuto otázku odpovídali pouze ti, kteří se ve svém volném čase sebevzdělávají – tzn. dohromady 130 respondentů. Celkem bylo zvoleno 355 odpovědí, z čehož vyplývá, že jeden respondent označil v průměru necelé tři možnosti.

Graf 11: Oblast sebevzdělávání

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

Ze získaných údajů je patrné, že nejvíce respondentů se v rámci volného času sebevzdělává v cizích jazycích. Tuto možnost zvolilo dohromady 62 odpovídajících, což je téměř polovina všech respondentů (konkrétně 48 % ze 130 sebevzdělávajících se osob). Kromě cizích jazyků se 57 respondentů (tj. 44 %) sebevzdělává i v oblasti IT. V rámci zdravého životního stylu se ve volném čase sebevzdělává 49 respondentů (tj. 38 %). Celkem 47 odpovídajících (tj. 36) označilo oblast kultura. Těsně za kulturou se umístilo umění s 45 hlasy (tj. 35 %). V oblasti nových technologií (tzv. hi-tech) se dále sebevzdělává 35 odpovídajících (tj. 27 %) a 30 respondentů (tj. 23 %) označilo oblast gastronomie.

Možnost vypsát svou vlastní odpověď využilo celkem 30 respondentů (tj. 29 %). Mezi jejich odpověďmi se nejčastěji vyskytovala ekonomie (kterou zvolilo celkem 9 odpovídajících) a historie (kterou vypsalo 5 respondentů). Následovaly jednohlasové

odpovědi typu znaková řeč, chov a výcvik psů, včelařství, péče o dítě, psychologie, biologie, teologie, ruční práce, motorová vozidla nebo např. mezinárodní vztahy či cestovní ruch.

Početní zastoupení jednotlivých oblastí, ve kterých se respondenti sebevzdělávají, vyjadřuje následující tabulka. Třetí sloupec znázorňuje procentuální podíl v rámci všech níže uvedených oblastí. V posledním sloupci je pak vyjádřen procentuální podíl v rámci odpovědí všech respondentů, kteří se sebevzdělávání věnují.

Tabulka 11: Oblast sebevzdělávání

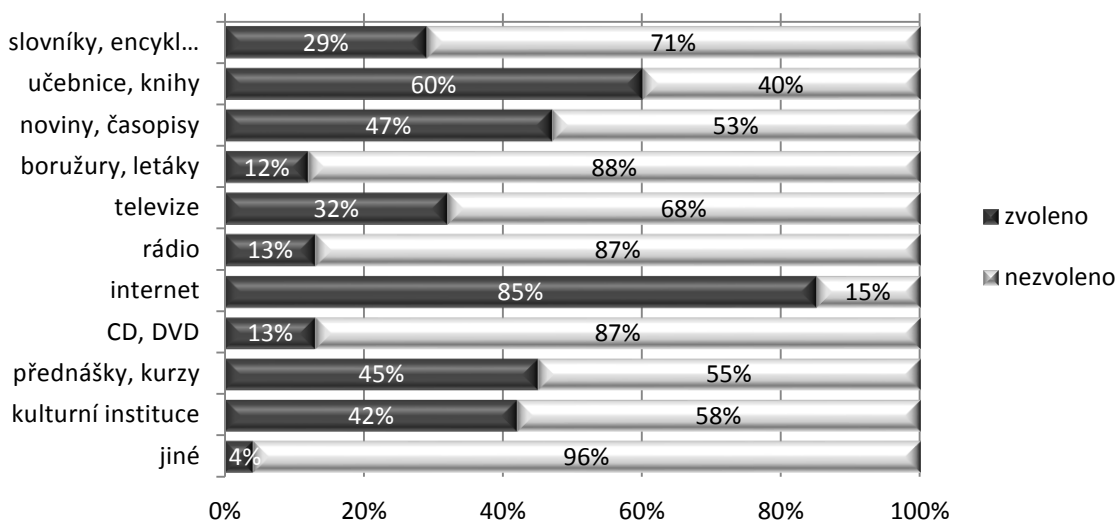
Oblast	Celkem	% v rámci jednotlivých oblastí	% ze 130 sebevzdělávajících se respondentů
Cizí jazyky	62	18 %	48 %
IT	57	16 %	44 %
Gastronomie	30	8 %	23 %
Hi-tech	35	10 %	27 %
Umění	45	13 %	35 %
Kultura	47	13 %	36 %
Zdravý ŽS	49	14 %	38 %
Jiné	30	8 %	29 %
Celkem	355	100 %	—

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

12. Jaké zdroje k sebevzdělávání využíváte?

Otázkou č. 12 bylo zjišťováno, jaké zdroje respondenti ke svému sebevzdělávání nejvíce využívají. I u této otázky mohli respondenti zvolit více odpovědí včetně své vlastní. Celkem bylo zvoleno 497 odpovědí, tzn., že jeden respondent zvolil v průměru necelé čtyři možnosti.

Graf 12: Zdroje sebevzdělávání

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

Ze získaných odpovědí vyšlo najevo, že drtivá většina respondentů využívá ke svému sebevzdělávání internet. Tuto možnost označilo dohromady 111 respondentů (tj. 85 %). S celkovým počtem 78 hlasů (tj. 60 %) se umístily knihy a učebnice. Pomocí novin a časopisů se sebevzdělává 61 respondentů (tj. 47 %). Téměř polovina odpovídajících – konkrétně 59 (tj. 45 %) se snaží sebevzdělávat prostřednictvím různých kurzů a přednášek. Kulturní instituce navštěvuje 54 respondentů (tj. 42 %). Televizi jako zdroj k vlastnímu sebevzdělávání využívá 41 odpovídajících osob (tj. 32 %) a encyklopedie a slovníky celkem 38 osob (tj. 29 %). Se stejným počtem hlasů skončilo rádio a přenosná média jako CD a DVD. Každou z těchto možností označilo 17 odpovídajících (tj. 13 %). Brožury a letáky využívá celkem 16 respondentů (tj. 12 %).

Vlastní odpověď vypsalo jen 5 respondentů (tedy necelá 4 %), kteří jako zdroje k vlastnímu sebevzdělávání využívají akademickou databázi (Ebsco), zaměstnání nebo čerpají z vlastních zkušeností.

Vyjádření počtu hlasů u jednotlivých zdrojů, které respondenti ke svému sebevzdělávání využívají, uvádí následující tabulka. Třetí sloupec znázorňuje procentuální podíl v rámci všech níže zmíněných zdrojů. V posledním sloupci je pak uvedeno procentuální vyjádření v rámci odpovědí všech respondentů, kteří se ve volném čase sebevzdělávají.

Tabulka 12: Zdroje sebevzdělávání

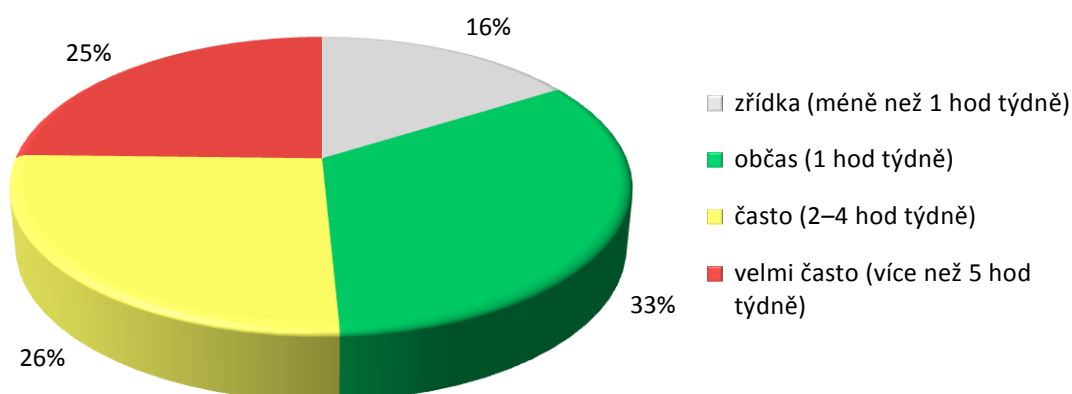
Zdroje	Celkem	% v rámci jednotlivých zdrojů	% ze 130 sebevzdělávajících se respondentů
Encyklopedie, slovníky	38	8 %	29 %
Učebnice, knihy	78	16 %	60 %
Noviny, časopisy	61	12 %	47 %
Brožury, letáky	16	3 %	12 %
Televize	41	8 %	32 %
Rádio	17	4 %	13 %
Internet	111	22 %	85 %
CD, DVD	17	3 %	13 %
Přednášky, kurzy	59	12 %	45 %
Návštěva kulturních institucí	54	11 %	42 %
Jiné	5	1 %	4 %
Celkem	497	100 %	—

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

13. Jak často se věnujete vlastnímu sebevzdělávání?

Cílem otázky č. 13 bylo zjistit, jak často se respondenti vlastnímu sebevzdělávání věnují.

Graf 13: Frekvence sebevzdělávání

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 43 respondentů (tj. 33 %) se sebevzdělává alespoň jednu hodinu týdně. Častěji (tedy alespoň dvě až čtyři hodiny týdně) se snaží sebevzdělávat 34 odpovídajících (tj. 26 %). Bez dvou hlasů následuje odpověď velmi často, tzn., že 32 respondentů (tj. 25 %) se sebevzdělává více než pět hodin týdně. Nejmenší početní zastoupení měla odpověď zřídka, tzn., že jen 21 respondentů (tj. 16 %) se věnuje sebevzdělávání méně než jednu hodinu týdně.

Počet odpovědí u jednotlivých možností frekvence sebevzdělávání je včetně procentuálního podílu uveden v následující tabulce.

Tabulka 13: Frekvence sebevzdělávání

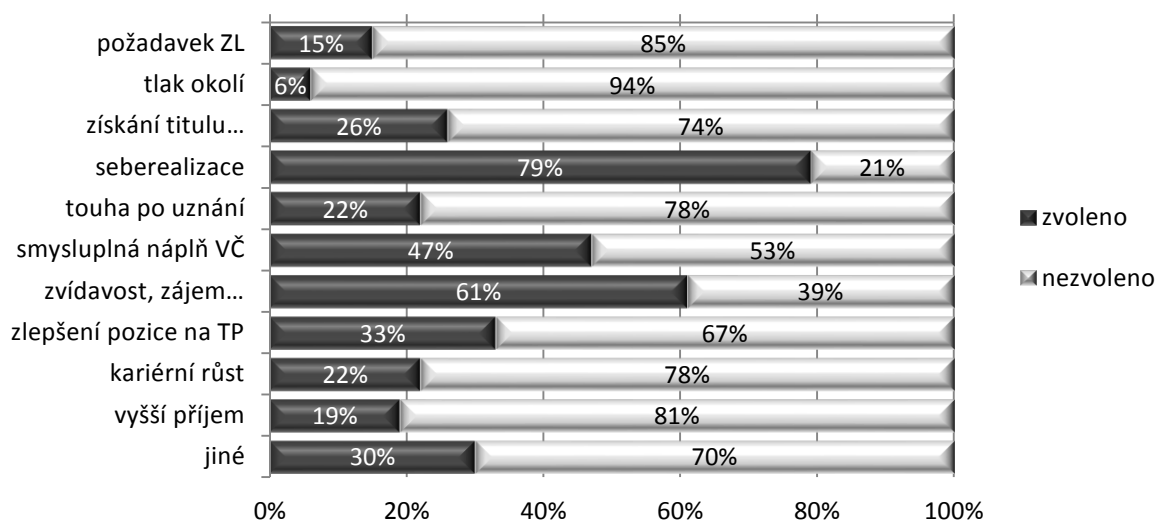
	Zřídka (méně než 1 hod týdně)	Občas (min. 1 hod týdně)	Často (alespoň 2–4 hod týdně)	Velmi často (více než 5 hod týdně)
Celkem	21 (16 %)	43 (33 %)	34 (26 %)	32 (25 %)

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

14. Jaký důvod Vás k sebevzdělávání vede?

Pomocí otázky č. 14 byly získávány údaje o motivech respondentů k sebevzdělávání, tedy co je k sebevzdělávání vede. Respondenti měli opět možnost vybrat více odpovědí včetně možnosti vypsát svou vlastní. Celkem bylo zvoleno 465 odpovědí, z čehož vyplývá, že jeden respondent vybral v průměru necelé čtyři možnosti.

Graf 14: Motivace k sebevzdělávání

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

Nejčastějším důvodem, který vede respondenty k vlastnímu sebevzdělávání, je jednoznačně osobnostní rozvoj – seberealizace. Ve svém volném čase se seberealizuje dohromady 103 respondentů (tj. 79 %). Celkem 79 respondentů (tj. 61 %) označilo jako motiv ke svému sebevzdělávání zvědavost a zájem o danou problematiku. Někteří v sebevzdělávání vidí smysluplnou náplň volného času a prostředek ke kvalitnějšímu prožití života. Takto na sebevzdělávání nahlíží 58 odpovídajících (tj. 47 %). Přibližně třetina respondentů – konkrétně 43 (tj. lehce přes 33 %) se sebevzdělává kvůli dosažení lepší pozice na trhu práce. Celkem 34 respondentů (tj. 26 %) považuje sebevzdělávání za prostředek, který jim umožní získat titul, certifikát či jiné osvědčení. Kvůli kariérnímu růstu (vyšší odbornosti, kvalifikaci) se snaží sebevzdělávat 29 odpovídajících (tj. 22 %) a ve stejném početním zastoupení se sebevzdělávají respondenti, kteří touží po uznání. Pouze 24 odpovídajících (tj. 19 %) vidí jako důvod sebevzdělávání dosažení vyššího příjmu. Také požadavek zaměstnavatele není

až na tak vysoké přičce – celkem 19 respondentů (tj. 15 %) se věnuje sebevzdělávání, aby nepřišlo o své zaměstnání. Jako nejméně atraktivní důvod k sebevzdělávání spatřují respondenti tlak okolí – pouze 8 hlasů (tj. 6 %).

Možnost vlastní odpovědi využil téměř každý třetí respondent – celkem 39 ze všech sebevzdělávajících se (tj. 30 %). Mezi hojně se opakující odpovědi spadá rozšíření si obzorů a zlepšení všeobecného rozhledu (tyto odpovědi vypsalo celkem 11 respondentů). Často se také vyskytovaly odpovědi typu trénování mozku a paměti (takto volené odpovědi vypsalo celkem 5 respondentů). V odpovědích lze také vícekrát spatřit sebevzdělávání jako prostředek zábavy a relaxace, vyšší spokojenosti v životě nebo jako povinnost celoživotního vzdělávání. Mezi jednohlasové, ale za to velmi zajímavé patří odpovědi typu rozhled v tuzemské politice, poznání pravdy, dosažení duševního klidu a větší psychické vyzrálosti, zvýšení sebevědomí, lepší nakládání s financemi, přehodnocení zažitých způsobů dělání věcí, větší porozumění světu kolem sebe i sobě, schopnost efektivněji pomáhat druhým či touha jít s dobou. Za vypsání stojí i odpovědi: „Znalosti se v životě hodí.“, nebo „Není nic horšího než nevědomost.“.

Vyjádření počtu hlasů u jednotlivých motivů, které respondenty k sebevzdělávání vedou, je vyjádřeno v následující tabulce. Třetí sloupec uvádí procentuální zastoupení v rámci všech níže vypsáných motivů. Poslední sloupec vyjadřuje procentuální podíl v rámci odpovědí všech respondentů, kteří se snaží sebevzdělávat.

Tabulka 14: Motivace k sebevzdělávání

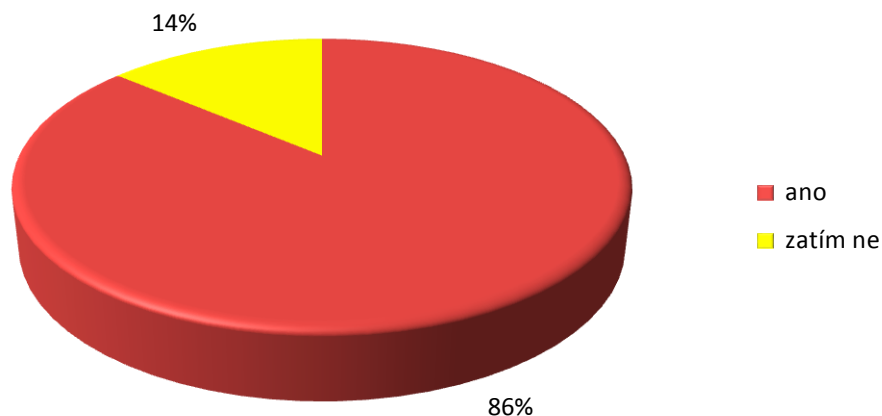
Motiv	Celkem	% v rámci jednotlivých motivů	% ze 130 sebevzdělávajících se respondentů
Požadavek zaměstnavatele	19	4 %	15 %
Tlak okolí	8	2 %	6 %
Získání titulu, certifikátu...	34	7 %	26 %
Seberealizace	103	22 %	79 %
Touha po uznání	29	6 %	22 %
Smysluplná náplň volného času	58	13 %	47 %
Zvědavost, zájem o problematiku	79	17 %	61 %
Zlepšení pozice na trhu práce	43	9 %	33 %
Kariérní růst	29	6 %	22 %
Vyšší příjem	24	5 %	19 %
Jiné	39	9 %	30 %
Celkem	465	100 %	–

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

15. Dosáhl/a jste již pomocí sebevzdělávání nějakého pozitivního efektu ve svém životě?

Otázka č. 15 zjišťovala, zda již respondentům, kteří se sebevzdělávají, přinesla tato snaha nějaký pozitivní užitek v jejich životě.

Graf 15: Pozitivní efekt sebevzdělávání

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

Na základě zjištěných údajů vyšlo najevo, že 112 respondentů (více než 86 %) již pomocí sebevzdělávání dosáhlo pozitivního efektu. Zbýlých 18 respondentů (tj. 14 %) odpovědělo, že ačkoliv se snaží sebevzdělávat, zatím to žádný pozitivní efekt nemělo.

Počet odpovědí ano (sebevzdělání již přineslo pozitivní efekt) a odpovědí ne (sebevzdělání zatím nepřineslo pozitivní efekt) je včetně procentuálního podílu vyjádřen v následující tabulce.

Tabulka 15: Pozitivní efekt sebevzdělávání

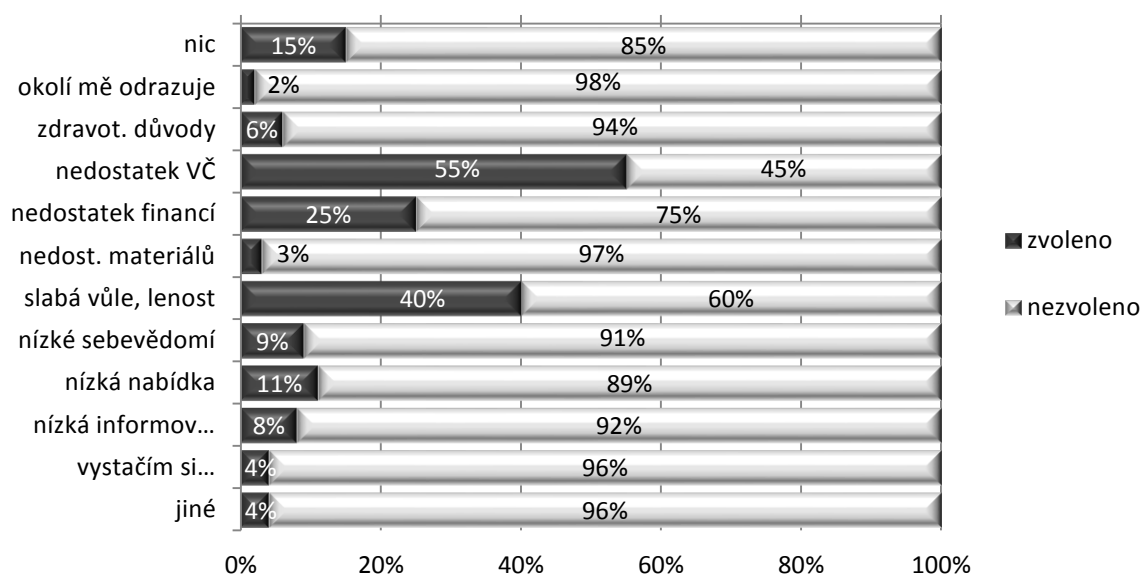
	ANO (sebevzdělání přineslo pozitivní efekt)	Počet ANO v %	NE (sebevzdělání nepřineslo pozitivní efekt)	Počet NE v %
Celkem	112	86 %	18	14 %

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

16. Co Vás v sebevzdělávání brzdí?

Prostřednictvím otázky č. 16 bylo zjišťováno, jakým překážkám musí respondenti při svém sebevzdělávání čelit. I zde bylo na výběr více možných odpovědí včetně své vlastní. Na tuto otázku odpovídali nejen respondenti, kteří se ve svém volném čase sebevzdělávají, ale i ti, kteří nikoliv. Celkem bylo zvoleno 259 odpovědí, tzn., že jeden respondent označil v průměru necelé dvě možnosti.

Graf 16: Bariéry v sebevzdělávání

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

Ze získaných odpovědí vyšlo najevo, že bariéry v sebevzdělávání jsou dosti nevyrovnané. U více než poloviny respondentů tvoří největší překážku ve vlastním sebevzdělávání nedostatek volného času. Tuto bariéru označilo celkem 79 respondentů (tj. 55 % ze všech odpovídajících). Slabá vůle, lenost a nízká motivace převažuje u 57 respondentů (tj. 40 %). Na nedostatek finančních zdrojů k sebevzdělávání si stěžuje celkem 36 odpovídajících (tj. 25 %). Žádnou překážku nevidí 21 respondentů (tj. 15 %) a dalších 15 (tj. 11 %) shledává ve svém okolí nízkou nabídku vzdělávacích příležitostí. Obavou z vlastního selhání (nízkým sebevědomím) trpí 13 respondentů (tj. 9 %) a 11 odpovídajících (tj. 8 %) v sebevzdělávání brzdí nízká informovanost o vzdělávacích příležitostech v okolí. Celkem 8 respondentů (tj. 6 %) uvádí jako překážku zdravotní důvody a 6 odpovídajících (tj. 4 %) si vystačí s tím, co umí.

Na nedostatek studijních materiálů a pomůcek si z celkového počtu stěžují jen 4 respondenti (tj. 3 %) a pouze 3 odpovídající (tj. 2 %) uvádí, že je od sebevzdělávání odrazuje okolí.

Vlastní odpověď vypsalo celkem 6 respondentů (tj. 4 %). Polovinu odpovědí tvořily rodinné povinnosti (ty byly zmíněny celkem třikrát), dále pak byla uvedena špatná paměť, absence někoho do páru a prokrastinace.

Početní zastoupení jednotlivých překážek, které respondentům určitým způsobem ztěžují sebevzdělávání, uvádí následující tabulka. Třetí sloupec znázorňuje procentuální podíl v rámci všech níže zmíněných bariér. V posledním sloupci je pak vyjádřeno procentuální zastoupení v rámci odpovědí všech respondentů – tedy jak těch, kteří se snaží sebevzdělávat, tak těch, kteří nikoliv.

Tabulka 16: Bariéry v sebevzdělávání

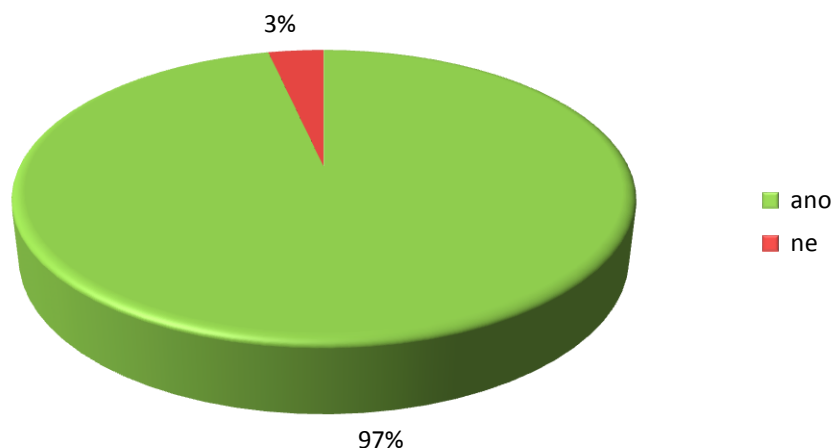
Bariéra	Celkem	% v rámci jednotlivých bariér	% ze všech respondentů
Nic	21	8 %	15 %
Okolí mě odrazuje	3	1 %	2 %
Zdravotní důvody	8	3 %	6 %
Nedostatek volného času	79	31 %	55 %
Nedostatek finančních zdrojů	36	14 %	25 %
Nedostatek studijních pomůcek	4	2 %	3 %
Slabá vůle, lenost, nízká motivace	57	22 %	40 %
Nízké sebevědomí (obava ze selhání)	13	5 %	9 %
Nízká nabídka vzdělávacích příležitostí v okolí	15	6 %	11 %
Nízká informovanost o vzdělávacích příležitostech v okolí	11	4 %	8 %
Vystačím si s tím, co umím	6	2 %	4 %
Jiné	6	2 %	4 %
Celkem	259	100 %	—

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

17. Má podle Vašeho názoru sebevzdělávání smysl?

Cílem poslední otázky – otázky č. 17 bylo získat informaci o tom, zda respondenti vidí v sebevzdělávání smysl. Na tuto otázku též odpovídali všichni respondenti, tedy i ti, kteří se ve volném čase sebevzdělávání nevěnují.

Graf 17: Smysl sebevzdělávání

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

Pro naprostou většinu odpovídajících představuje sebevzdělávání smysluplnou volnočasovou aktivitu. Odpověď ano tedy ze všech respondentů zvolilo 138 odpovídajících (tj. 97 %). Pouhých 5 respondentů (tj. 3 %) v sebevzdělávání nevidí žádný smysl.

Počet odpovědí ano (sebevzdělání je smysluplné) a odpovědí ne (sebevzdělání nemá smysl) je včetně procentuálního podílu vyjádřen v následující tabulce.

Tabulka 17: Smysl sebevzdělávání

	ANO (sebevzdělávání má smysl)	Počet ANO v %	NE (sebevzdělávání nemá smysl)	Počet NE v %
Celkem	138	97 %	5	3 %

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

6.3 Ověřování hypotéz, zodpovězení výzkumných otázek

V úvodu praktické části bylo stanoveno celkem šest hypotéz, které budou v této podkapitole ověřovány. Některé z hypotéz jsou doprovázeny grafickým znázorněním.

H1: Lidé, kteří se sebevzdělávají, převažují nad těmi, co se sebevzdělávat nesnaží.

K ověření *první hypotézy* sloužila otázka č. 10: „*Sebevzděláváte se ve svém volném čase?*“. Z odpovědí na tuto otázku vyšlo najevo, že z celkového počtu 143 respondentů se snaží sebevzdělávat rovných 130 osob, kteří tak představují neuvěřitelných 91 %. S ohledem na tuto skutečnost lze konstatovat, že hypotéza č. 1 **byla potvrzena.**

H2: Lidé žijící ve velkoměstě se sebevzdělávají více než ti, kteří bydlí na vesnici.

Druhá hypotéza byla ověřována pomocí otázek č. 3: „*Kde bydlíte?*“ a č. 10: „*Sebevzděláváte se ve svém volném čase?*“.

Z odpovědí vyšlo najevo, že z celkového počtu 143 respondentů jich 33 žije na vesnici a 53 ve velkoměstě. Vezmeme-li v úvahu pouze sebevzdělávající se respondenty, tak z celkových 130 osob jich celkem 50 žije ve velkoměstě a téměř o polovinu méně na vesnici – konkrétně 27 osob.

Po porovnání výše uvedených údajů vyšlo najevo, že na vesnici se z celkových 33 sebevzdělává 27 respondentů (tj. 82 %) a ve velkoměstě se věnuje sebevzdělávání 50 respondentů z celkových 53 (tj. 94 %). Z těchto údajů lze odvodit, že ve velkoměstě se opravdu sebevzdělává více respondentů nežli na vesnici. Hypotéza č. 2 tak **byla potvrzena.**

Tabulka 18: Porovnání sebevzdělávajících se na vesnici a ve velkoměstě

Bydliště	Celkový počet	Počet sebevzdělávajících se	Počet sebevzdělávajících se v %
Vesnice	33	27	82 %
Velkoměsto	53	50	94 %

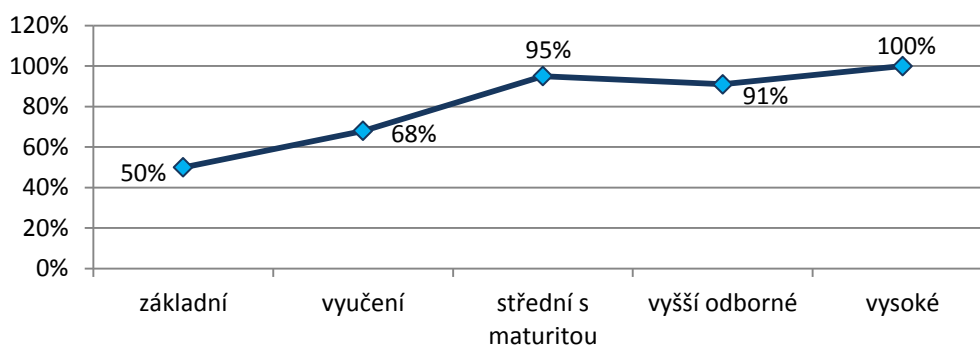
Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

H3: Čím vyšší dosažené vzdělání, tím vyšší účast na sebezdvělávání.

K vyhodnocení třetí hypotézy byly použity otázky č. 4: „Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?“ a č. 10: „Sebezdvěláváte se ve svém volném čase?“.

Z odpovědí je patrné, že se z celkových 2 respondentů se základním vzděláním sebezdvělává pouze 1 osoba (tj. 50 %), z celkového počtu 22 respondentů s vyučením se jich věnuje sebezdvělávání celkem 15 (tj. 68 %) a z 62 odpovídajících se středním vzděláním zakončeným maturitou se snaží sebezdvělávat dohromady 59 osob (tj. 95 %). Z 22 respondentů s vyšším odborným vzděláním se dále sebezdvělává 20 osob (tj. 91 %) a v plném počtu se sebezdvělávání věnují všichni respondenti s vysokoškolským vzděláním (tedy všech 35 osob, tj. 100 %).

Graf 18: Sebezdvělávající se respondenti podle dosaženého stupně vzdělání

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

Na základě výše uvedených údajů a grafického znázornění lze odvodit, že neexistuje stoprocentní přímá úměra mezi stoupajícími stupni vzdělání a stoupajícím počtem sebezdvělávajících se respondentů. Hypotéza č. 3 tak **byla částečně vyvrácena**.

Tabulka 19: Sebezdvělávající se respondenti podle dosaženého stupně vzdělání

Vzdělání	Celkový počet	Počet sebezdvělávajících se	Počet sebezdvělávajících se v %
Základní	2	1	50 %
Vyučení	22	15	68 %
Střední s maturitou	62	59	95 %
Vyšší odborné	22	20	91 %
Vysoké	35	35	100 %

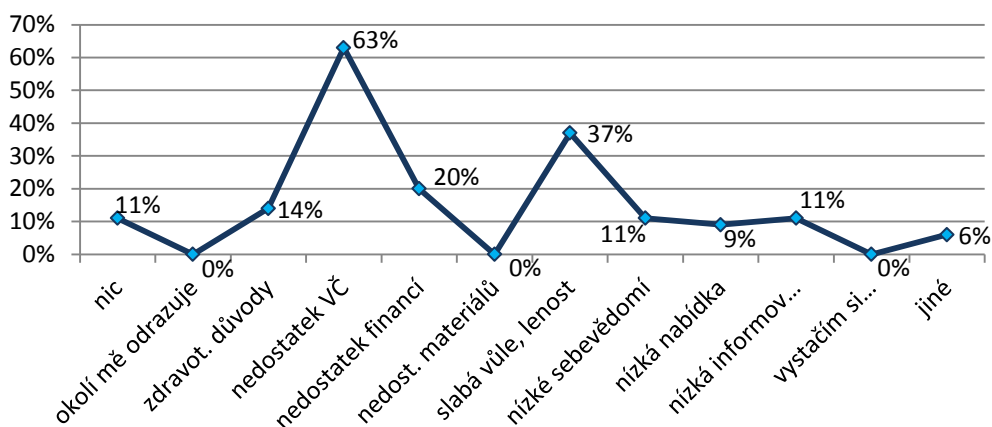
Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

H4: Pro dospělé s vysokoškolským vzděláním je největší bariérou v sebevzdělávání nedostatek volného času.

Čtvrtá hypotéza byla ověřována pomocí otázky č. 16: „Co Vás v sebevzdělávání brzdí?“ ve spolupráci s otázkou č. 4: „Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?“.

Pro vyhodnocení této hypotézy je pracováno pouze s odpověďmi od 35 respondentů, kteří dosáhli vysokoškolského vzdělání. Z jejich odpovědí vyšlo najevo, že celkem 22 vysokoškolsky vzdělaných osob trápí při sebevzdělávání nedostatek volného času (tj. 63 % ze všech respondentů s vysokým vzděláním). Na další příčce se umístila slabá vůle, lenost a nízká motivace s celkovým počtem 13 hlasů (tj. 37 %). Třetí nejčastěji volenou překážkou v sebevzdělávání u vysokoškolsky vzdělaných osob skončil nedostatek finančních prostředků, který zaškrtnulo celkem 7 respondentů (tj. 20 %). Vzhledem k tomu, že ostatní bariéry zaujímají nízký procentuální podíl v rámci odpovědí, nebudou již dále podrobněji rozepisovány. Všechny překážky včetně procentuálního zastoupení v rámci všech respondentů s vysokým vzděláním jsou znázorněny v následujícím grafu.

Graf 19: Bariéry v sebevzdělávání pro vysokoškolské respondenty

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

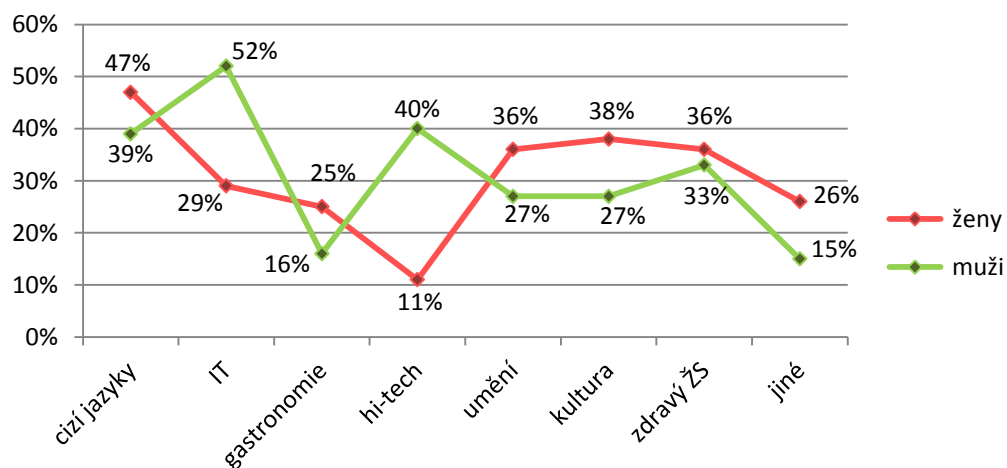
Ze získaných informací lze konstatovat, že předpokládané tvrzení (že pro vysokoškolsky vzdělané dospělé je největší bariérou v sebevzdělávání nedostatek volného času) bylo pravdivé. Hypotéza č. 4 tak **byla potvrzena**.

H5: Ženy se nejvíce sebevzdělávají v cizích jazycích, kdežto muži v oblasti IT.

K ověření *sedmé hypotézy* poslouží otázka č. 11: „V jaké oblasti se dále sebevzděláváte?“ a nápomocná bude zajisté i otázka č. 1: „Jste muž nebo žena?“.

Co se týče odpovědí žen na otázku č. 11, vyšlo najevo, že mezi jejich nejčastěji volenou oblast sebevzdělávání patří cizí jazyky s celkovým počtem 36 hlasů (tj. 47 % ze všech žen). Druhou nejpočetnější skupinu představuje oblast kultury, ve které se sebevzdělává 28 žen (tj. 38 %). Na třetí příčce se se stejným počtem hlasů umístila oblast umění a zdravého životního stylu. Každou z těchto oblastí zvolilo 27 žen (tj. 36 %). U mužů pak nejpočetnější skupinu tvoří oblast IT, ve které se sebevzdělává téměř každý druhý – dohromady 35 z 67 mužů (tj. 52 %). Po IT následuje oblast nových technologií (tzv. hi-tech), kterou zvolilo 27 mužů (tj. 40 %) a třetí příčku obsadily cizí jazyky s celkovým počtem 26 hlasů (tj. 39 %). Vzhledem k tomu, že pro ověření hypotézy stačí znát pouze první příčky u obou pohlaví, ostatní oblasti sebevzdělávání nebudou již dále podrobněji rozepisovány. Pro zajímavost je však jejich procentuální zastoupení znázorněno v následujícím grafu.

Graf 20: Porovnání oblastí sebevzdělávání mezi muži a ženami

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

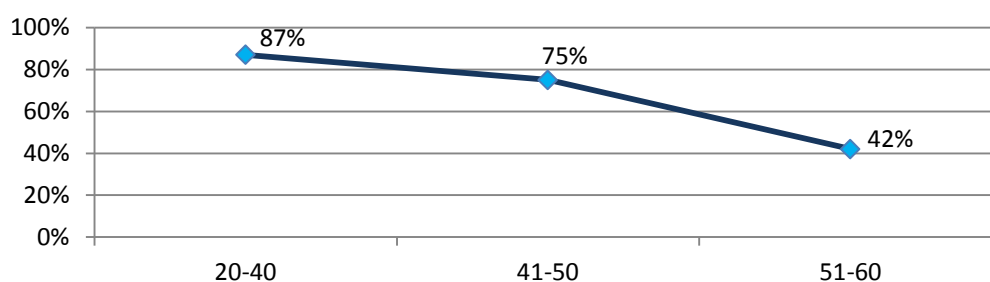
Na základě výše uvedených údajů vyplývá, že nejčastěji volenou oblastí k sebevzdělávání žen patří cizí jazyky, zatímco muži se nejvíce sebevzdělávají v oblasti IT, jak bylo předpokládáno. Hypotéza č. 5 tak **byla potvrzena**.

H6: Čím mladší věková skupina, tím častější využití internetu jako zdroje k sebevzdělávání.

K ověření *osmé hypotézy* byly použity otázky č. 12: „*Jaké zdroje k sebevzdělávání využíváte?*“ a č. 2: „*Kolik je Vám let?*“.

Z odpovědí je patrné, že ke svému sebevzdělávání využívá internet dohromady 111 respondentů. Z celkového počtu 84 dospělých mezi 20–40 lety ke svému sebevzdělávání využívá internet 73 osob (tj. 87 %), ze 40 respondentů mezi 41–50 lety se pomocí internetu vzdělává rovných 30 osob (tj. 75 %) a z celkového počtu 19 osob spadajících do věkové skupiny 51–60 let využívá internet celkem 8 odpovídajících (tj. 42 %).

Graf 21: Využívání internetu k sebevzdělávání podle věku

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

Na základě těchto informací je patrné, že mezi věkem a počtem respondentů využívajících internet jako zdroj k sebevzdělávání existuje nepřímá úměra – čím jsou dospělí mladší, tím více využívají internet jako prostředek ke svému sebevzdělávání. Hypotéza č. 8 tak **byla potvrzena**.

Tabulka 20: Využívání internetu k sebevzdělávání podle věku

Věková skupina	Celkový počet	Celkový počet respondentů využívající internet	Celkový počet respondentů využívající internet v %
20–40 (mladá dospělost)	84	73	87 %
41–50 (střední dospělost)	40	30	75 %
51–60 (starší dospělost)	19	8	42 %

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní průzkum)

Po vyhodnocení stanovaných hypotéz je nyní možné zodpovědět na formulované výzkumné otázky a naplnit tak cíle praktické části bakalářské práce.

Hlavním úkolem výzkumné části bylo zjistit, zda se dospělí jedinci ve svém volném čase sebevzdělávají. K naplnění tohoto cíle sloužila první výzkumná otázka: „**Snaží se dospělí jedinci ve volném čase sebevzdělávat?**“. Z uvedených informací vyplynulo, že se opravdu drtivá většina dospělých ve volném čase sebevzdělává. Z celkových 143 respondentů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, se totiž sebevzdělávání věnuje 130 odpovídajících a pouhých 13 zbylých respondentů se o kultivaci osobnosti prostřednictvím sebevzdělávání nesnaží.

Z výsledků výzkumu je dále patrné, že lidé z velkoměsta se sebevzdělávají více než ti, kteří žijí na vesnici. Z 33 respondentů, kteří označili jako místo svého bydliště vesnici, se snaží sebevzdělávat necelých 82 % (tedy 27 odpovídajících) a z celkových 50 respondentů žijících ve velkoměstě, se dále sebevzdělává více než 94 % (tedy 53 osob). Z těchto údajů vyplývá, že místo bydliště u daného vzorku respondentů mělo vliv na účast v sebevzdělávání. Výzkumná otázka „**Má místo bydliště vliv na sebevzdělávání?**“ tak tedy byla také zodpovězena.

Při zjišťování odpovědi na třetí výzkumnou otázku – „**Existuje vztah mezi dosaženým vzděláním a snahou se sebevzdělávat?**“ – vyšlo najevo, že vysokoškolsky vzdělaní respondenti se věnují sebevzdělávání v nejhojnějším počtu a naopak respondenti pouze se základním vzděláním v počtu nejnižším. Z těchto informací se může zdát, že s vyšším vzděláním přibývá i počet sebevzdělávajících se respondentů, nicméně na základě výsledků vyplynulo, že respondenti se středním vzděláním zakončeným maturitou mají vyšší účast v sebevzdělávání než respondenti se vzděláním vyšším odborným. Vztah mezi dosaženým vzděláním a snahou se sebevzdělávat je tedy patrný, nicméně nebyla mezi těmito proměnnými prokázána stoprocentní přímá úměra.

Dále bylo snahou pomocí zjištěných dat získat odpověď na další výzkumnou otázku: „**Jaký vliv má dosažené vzdělání na překážky v sebevzdělávání?**“ Bylo předpokládáno, že u vysokoškolsky vzdělaných respondentů bude největší překážkou bránící v sebevzdělávání nedostatek volného času. Tento předpoklad byl potvrzen. Nicméně výsledky výzkumu také ukázaly, že nedostatek volného času činí převažující problém nejen u respondentů s vysokým vzděláním, nýbrž i respondentům ve všech skupinách dosaženého vzdělání. Nebyl tak prokázán přímý vliv dosaženého vzdělání na překážky v sebevzdělávání.

Ze získaných údajů můžeme také zodpovědět pátou výzkumnou otázku: „**Liší se sebevzdělávací oblasti žen a mužů?**“ Na grafickém znázornění u ověřování páté hypotézy je patrné, že se sebevzdělávací oblasti mužů a žen do značné míry liší. U respondentů ženského pohlaví vyšlo najevo, že převažující oblast sebevzdělávání tvoří cizí jazyky, kterým se věnuje téměř každá druhá žena. Naproti tomu nejpočetnější oblastí sebevzdělávání u mužů tvoří oblast IT.

Poslední výzkumná otázka zní: „**Jaký je vztah mezi věkem a výběrem zdrojů k vlastnímu sebevzdělávání?**“ Na základě výsledků výzkumu bylo zjištěno, že naprosto drtivá většina využívá ke svému sebevzdělávání internet. Bylo předpokládáno, že internet bude nejhojnějším prostředkem k sebevzdělávání u mladých dospělých, což se následně také potvrdilo. Nicméně internet získal nejvyšší počet hlasů u všech věkových skupin. U každé věkové skupiny také skončily na druhém místě knihy a učebnice a naopak rádio patří u všech respondentů jakéhokoliv věku mezi nejméně oblíbený zdroj k sebevzdělávání. Přímý vztah mezi věkem a výběrem zdrojů tak nebyl objeven.

Zodpovězením těchto otázek byly získány informace o tom, jak určité faktory ovlivňují dospělé jedince ve snaze se sebevzdělávat. Tím tak bylo dosaženo i druhého stanoveného cíle.

6.4 Závěry a doporučení pro praxi

Pro lepší přehlednost jsou získané informace z předešlé analýzy dat, ověřování hypotéz a zodpovězení výzkumných otázek shrnuty do následujících odstavců.

Na dotazník odpovídalo celkem 143 respondentů, z nichž bylo 76 žen a 67 mužů. Co se týče základní identifikace respondentů, vyšlo najevo, že nejpočetnější skupinou, která se výzkumu účastnila, byli respondenti ve věku 20–40 let, následovali respondenti spadající do věkové skupiny 41–50 let a jako nejméně početnou byla věková skupina 51–60 let. Nejvíce odpovídajících pocházelo z města, naopak nejméně z vesnice. Dále bylo zjištěno, že téměř každý druhý respondent dosáhl středního vzdělání s maturitou a naproti tomu pouze dva odpověděli, že mají vzdělání základní. Převažující skupinou, která odpovídala na dotazník, byli zaměstnaní respondenti spadající do oblasti IT, technických oborů nebo administrativy. Naopak nejmenší početní zastoupení měli respondenti na mateřské či rodičovské dovolené.

Z výzkumného šetření také vyšlo najevo, že pro většinu odpovídajících představuje vzdělání důležitou příčku na hodnotovém žebříčku a že nabídku vzdělávacích příležitostí v jejich okolí považují za dostatečnou.

Velice významným zjištěním bylo, že naprostá většina respondentů se ve volném čase sebevzdělává. Nejpočetnější oblast sebevzdělávání tvoří cizí jazyky a následně oblast IT. Drtivá většina dotazovaných ke svému sebevzdělávání využívá internet, ale pozadu nezůstávají ani knihy a učebnice nebo časopisy. Hojný počet respondentů však také upřednostňuje kurzy a přednášky nebo návštěvy kulturních institucí. Každý respondent se samozřejmě vlastnímu sebevzdělávání věnuje různě dlouhou dobu, nicméně většina z nich mu věnuje alespoň jednu hodinu týdně ze svého volného času.

Co se týče motivů, je patrné, že nejvíce se respondenti sebevzdělávají kvůli osobnostnímu rozvoji – seberealizaci. Dalším hojně zastoupeným důvodem k sebevzdělávání byla zvědavost a zájem o danou problematiku či smysluplné naplnění volného času. Takové důvody jako dosažení vyššího příjmu nebo tlak zaměstnavatele překvapivě obsadily až poslední příčky. Nedostatek volného času či slabá vůle a lenost jsou naopak nejčastějšími překážkami, které respondenty v jejich sebevzdělávání brzdí.

Z odpovědí také vyplynulo, že naprostá většina respondentů se již ve svém životě setkala s pozitivním efektem sebevzdělávání a že ho vnímá jako smysluplnou volnočasovou aktivitu.

Co se týče výsledků formulovaných hypotéz, bylo zjištěno, že jak bylo předpokládáno – lidé, kteří se sebevzdělávají, převažují nad těmi, co se sebevzdělávat nesnaží. Tím tak byla zodpovězena první výzkumná otázka. Stejně tak se potvrdilo i předpokládané tvrzení, že lidé žijící ve velkoměstě se sebevzdělávají více než ti, kteří bydlí na vesnici. Místo bydliště u daného vzorku respondentů tak mělo vliv na účast v sebevzdělávání. Tím byla zodpovězena i druhá výzkumná otázka. Naopak třetí hypotéza, u které bylo předpokládáno, že čím vyšší dosažené vzdělání, tím vyšší účast na sebevzdělávání, se spíše nepotvrdila. Na třetí výzkumnou otázku tak bylo odpovězeno, že mezi dosaženým vzděláním a snahou se sebevzdělávat nebyla prokázána stoprocentní přímá úměra. Dále bylo předpokládáno, že pro dospělé s vysokoškolským vzděláním je největší bariérou v sebevzdělávání nedostatek volného času, což se následně také potvrdilo. Jelikož ale tato překážka činí největší problém respondentům i s jiným dosaženým vzděláním, nebyl tak prokázán přímý vliv dosaženého vzdělání na překážky v sebevzdělávání. Čtvrtá výzkumná otázka tak byla taktéž zodpovězena. Pravdivé bylo i tvrzení, že ženy se nejvíce sebevzdělávají v cizích jazycích, kdežto muži v oblasti IT. Sebevzdělávací oblasti žen a mužů se tedy opravdu liší, čímž byla zodpovězena i pátá výzkumná otázka. Poslední hypotéza – tedy že čím mladší věková skupina, tím častější využití internetu jako zdroje k sebevzdělávání – byla výzkumem též potvrzena. Nicméně internet získal největší oblibu u všech věkových skupin a naopak rádio bylo nejméně používaným zdrojem k sebevzdělávání bez ohledu na věk. Přímý vztah mezi věkem a výběrem zdrojů tak nebyl objeven.

Z výzkumného šetření vyšlo najevo, že většinu lidí v sebevzdělávání brzdí hodně překážek. V dnešní uspěchané době se není čemu divit, že naprostá většina respondentů označila jako překážku právě nedostatek volného času. Lidem s malým množstvím volného času lze doporučit, aby zkusili skloubit příjemné s užitečným. Tedy aby čas, který by věnovali zábavě či společným chvílím s rodinou nebo partnerem, využili např. k návštěvě různých vzdělávacích či kulturních akcí. Toto řešení by mohlo pomoci i těm jedincům, které od sebevzdělávání odrazuje slabá vůle či lenost. Přítomnost druhého (či druhých) může být velmi pozitivním stimulem k dalšímu vzdělávání.

Ani pro ty, kteří upřednostňují spíše vedený způsob vzdělávání, není sebevzdělávání nemožné. Ze získaných údajů je patrné, že i takové přednášky či kurzy mohou jako zdroj k sebevzdělávání velmi dobře posloužit.

Z šetření dále vyplynulo, že lidé žijící na vesnici se sebevzdělávají méně než ti z velkoměsta. Může tomu napomáhat i menší nabídka vzdělávacích příležitostí v těchto odlehlejších oblastech. Vhodné by tedy bylo rozšířit tuto nabídku v těchto oblastech, nebo alespoň zvýšit její přístupnost.

Někteří lidé si také myslí, že sebevzdělávání je vhodné jen pro mladé, že ti starší už mají dost zkušeností a další vzdělávání již nepotřebují. Jenže i oni musí neustále oprašovat a obohacovat své vědomosti a dovednosti, aby mohli být úspěšní ve světě, který se velmi rychle mění. Nejen kvůli tomu, ale i ze zcela jiných osobních důvodů je sebevzdělávání natolik důležité.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zabývala tématem „Sebevzdělávání jako volnočasová aktivita“. Cílem teoretické části bylo uvést čtenáře do problematiky sebevzdělávání ve volném čase dospělých. Úvodní část proto popisovala základní charakteristiky člověka v průběhu dospělého věku, včetně jeho osobnosti a možností jejího dalšího rozvoje. Osobnost člověka se vyvíjí neustále, a proto je na každém, zda a jakým způsobem hodlá svou osobnost dále rozvíjet. Někteří tak činí právě pomocí vzdělávání. Vzdělávání dospělých v současné české společnosti tvořilo obsah druhé kapitoly. Nebylo zde opomenuto ani na koncept celoživotního vzdělávání (učení), na které je v dnešní době kladen veliký důraz. Jednou z jeho forem je i zmiňované sebevzdělávání, kterému byla věnována samostatná kapitola. Jelikož je na sebevzdělávání v této práci nahlíženo jako na volnočasovou aktivitu, představovala problematika volného času čtvrtou a poslední kapitolu. V té byl čtenář seznámen nejen s vymezením volného času, ale také s významnými faktory, které ovlivňují způsob jeho trávení.

Při studování odborné literatury bylo zjištěno, že každý autor pojímá sebevzdělávání trochu jinak. Někteří ho zahrnují pouze do informálního vzdělávání, tzn., že člověk se něčemu učí např. v rámci každodenních činností, aniž by si to uvědomoval. Z toho ale také vyplývá, že se jedná o vzdělávání neorganizované, institucionálně nekoordinované a jedinec nemusí vynakládat záměrné úsilí. Proto bylo přikloněno spíše k názoru těch autorů, kteří sebevzdělávání pojímají v širším slova smyslu. Sebevzdělávání je tak chápáno nejen jako informální učení, nýbrž i jako ostatní formy dalšího vzdělávání v rámci tzv. celoživotního vzdělávání (učení). Každý jedinec, který se snaží vyhledávat vzdělávací příležitosti po ukončení školního vzdělání, je tedy člověkem, který se sebevzdělává.

Co se týče praktické části, jejím obsahem byl popis základní charakteristiky a následného průběhu realizovaného výzkumného šetření. Pro zjištění potřebných údajů byla zvolena kvantitativní metoda výzkumu – konkrétně technika dotazníku, pomocí kterého bylo možné oslovit vyšší počet respondentů a získat tak větší množství dat k analýze. Dotazník tvořilo celkem sedmnáct otázek, které umožnily proniknout do zkoumané problematiky. Po vyhodnocení odpovědí na tyto otázky se podařilo ověřit stanovené hypotézy. Pět ze šesti formulovaných hypotéz bylo potvrzeno, jedna byla částečně vyvrácena.

Konkrétně tedy bylo zjištěno, že naprostá většina odpovídajících osob se ve volném čase sebevzdělávání věnuje. Toto zjištění umožnilo odpovědět hned na první výzkumnou otázku a naplnit tak jeden z hlavních cílů této práce.

Dále se na daném vzorku prokázalo, že nejen pro vysokoškolsky vzdělané jedince je nedostatek volného času největší překážkou v sebevzdělávání a že internet je nejhojnějším zdrojem využívaným k sebevzdělávání bez ohledu na věk jedinců. Z realizovaného výzkumu je také patrné, že lidé žijící ve velkoměstě se sebevzdělávají více než ti, kteří bydlí na vesnici. Většina z nich se sebevzdělávání věnuje alespoň jednu hodinu týdně, a to zejména kvůli osobnostnímu rozvoji – tedy vlastní seberealizaci. Dále vyšlo najevo, že ženy se nejvíce zajímají o cizí jazyky, kdežto muži o oblast IT a mnozí z nich již dosáhli pozitivního efektu sebevzdělávání ve svém životě. Závěrem lze říci, že drtivá většina všech odpovídajících shledává sebevzdělávání za smysluplnou volnočasovou aktivitu.

Pomocí těchto získaných údajů bylo možno zodpovědět zbytek formulovaných výzkumných otázek a dosáhnout tak dalšího cíle výzkumné části. V úplném závěru bylo snahou formulovat doporučení pro praxi vzdělávání dospělých, čímž byl naplněn poslední stanovený cíl.

Vzhledem k tomu, že výzkumným vzorkem byli respondenti na základě tzv. příležitostného výběru, nemůžou být závěry výzkumného šetření zobecněny na celý základní soubor. Mohou však být pozitivní motivací pro ty, kteří o vlastním sebevzdělávání uvažují, nebo jen chtějí získat inspiraci pro další výzkumné šetření. Ačkoliv se na daném vzorku prokázalo, že se naprostá většina snaží sebevzdělávat, je možné, že při podrobnějším a rozsáhlejším výzkumném šetření a s použitím náhodného výběru respondentů či využitím kvalitativní metody výzkumu by došlo ke zcela jiným výsledkům. Proto získaná data v tomto výzkumném šetření mohou posloužit jako podklad pro další výzkumy na danou problematiku.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- BARTÁK, Jan. *Jak vzdělávat dospělé*. 1. vyd. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008, 197 s. Management studium (Alfa Nakladatelství). ISBN 978-80-87197-12-7.
- BENEŠ, Milan. *Andragogika*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 135 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2580-2.
- ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1993, 415 s. ISBN 80-7066-534-3.
- FARKOVÁ, Marie. *Úvod do psychologie*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2002, 104 s.
- HARTL, Pavel. *Kompendium pedagogické psychologie dospělých*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1999, 231 s. ISBN 80-7184-841-7.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007, 265 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.
- KOHOUTEK, Rudolf. *Základy užité psychologie*. Brno: CERM, 2002, 544 s. ISBN 80-214-2203-3.
- LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1995, 336 s. ISBN 80-200-0525-0.
- Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001, 98 s. ISBN 80-211-0372-8.
- PALÁN, Zdeněk. *Základy andragogiky*. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2003, 199 s. ISBN 80-86723-03-8.
- PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014, 145 s. ISBN 978-80-7290-666-6.
- PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 2., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011, 270 s. ISBN 978-80-246-1916-3.
- POSPÍŠIL, Oldřich. *Pedagogika dospělých - andragogika: studijní text*. Praha: Univerzita Karlova, 2001, 218 s. ISBN 80-7290-064-1.
- PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 294 s. ISBN 978-80-247-3960-1.
- RABUŠICOVÁ, Milada (ed.) a Ladislav RABUŠIC (ed.). *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 339 s. ISBN 978-80-210-4779-2.
- RABUŠICOVÁ, Milada. *Místo vzdělávání dospělých v konceptu celoživotního učení*. Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, Studia Paedagogica, U11, Brno: Masarykova univerzita, 2006, ISSN 1211-6971.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti: [obor v pohybu]*. Vyd. 5., rozš., V Grada Publishing 1. Praha: Grada, 2007, 196 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1174-4.

SKORUNKOVÁ, Radka. *Základy vývojové psychologie*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013, 159 s. ISBN 978-80-7435-253-9.

SPOUSTA, Vladimír. *Teoretické základy výchovy ve volném čase: (Úvod do studia pedagogiky volného času) : [Určeno pro stud. fak. pedag. MU v Brně]*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 183 s. ISBN 80-210-1007-x.

Strategie celoživotního učení ČR. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007, 89 s. ISBN 978-80-254-2218-2.

ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009, 207 s. ISBN 978-80-7367-551-6.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, 175 s. ISBN 978-80-244-2141-4.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007, 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5.

VYCHOVÁ, Helena. *Vzdělávání dospělých ve vybraných zemích EU*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2008, 185, 10 s. ISBN 978-80-7416-017-2.

Seznam použitých internetových zdrojů

Průvodce dalším vzděláváním. [online]. 2010, s. 2 [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/11567>.

GRYGAROVÁ, J. *Motivace a možné bariéry k sebezvzdělávání dospělých a seniorů*. [online]. Olomouc, 2013. [cit. 2015-12-02]. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce: Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/mkxbza/>>.

PALÁN, Z. *Motivace ve vzdělávání*. [online]. [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/motivace-ve-vzdelavani>.

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka 1: Rozdělení respondentů podle pohlaví.....	34
Tabulka 2: Rozdělení respondentů podle věku.....	35
Tabulka 3: Rozdělení respondentů podle bydliště.....	36
Tabulka 4: Rozdělení respondentů podle dosaženého vzdělání.....	37
Tabulka 5: Rozdělení respondentů podle současného statusu.....	38
Tabulka 6: Rozdělení respondentů podle jejich oboru.....	40
Tabulka 7: Hodnota vzdělání.....	41
Tabulka 8: Nabídka vzdělávacích příležitostí v okolí.....	42
Tabulka 9: Preferovaný způsob vzdělávání.....	43
Tabulka 10: Sebevzdělávání ve volném čase.....	44
Tabulka 11: Oblast sebevzdělávání.....	46
Tabulka 12: Zdroje sebevzdělávání.....	48
Tabulka 13: Frekvence sebevzdělávání.....	49
Tabulka 14: Motivace k sebevzdělávání.....	51
Tabulka 15: Pozitivní efekt sebevzdělávání.....	52
Tabulka 16: Bariéry v sebevzdělávání.....	54
Tabulka 17: Smysl sebevzdělávání.....	55
Tabulka 18: Porovnání sebevzdělávajících se na vesnici a ve velkoměstě.....	56
Tabulka 19: Sebevzdělávající se respondenti podle dosaženého stupně vzdělání.....	57
Tabulka 20: Využívání internetu k sebevzdělávání podle věku.....	60

Seznam grafů

Graf 1: Rozdělení respondentů podle pohlaví	34
Graf 2: Rozdělení respondentů podle věku.....	35
Graf 3: Rozdělení respondentů podle bydliště.....	36
Graf 4: Rozdělení respondentů podle dosaženého vzdělání	37
Graf 5: Rozdělení respondentů podle současného statusu.....	38
Graf 6: Rozdělení respondentů podle jejich oboru	39
Graf 7: Hodnota vzdělání.....	41
Graf 8: Nabídka vzdělávacích příležitostí v okolí	42
Graf 9: Preferovaný způsob vzdělávání.....	43
Graf 10: Sebevzdělávání ve volném čase	44
Graf 11: Oblast sebevzdělávání	45
Graf 12: Zdroje sebevzdělávání	47
Graf 13: Frekvence sebevzdělávání	49
Graf 14: Motivace k sebevzdělávání	50
Graf 15: Pozitivní efekt sebevzdělávání	52
Graf 16: Bariéry v sebevzdělávání.....	53
Graf 17: Smysl sebevzdělávání.....	55
Graf 18: Sebevzdělávající se respondenti podle dosaženého stupně vzdělání	57
Graf 19: Bariéry v sebevzdělávání pro vysokoškolské respondenty	58
Graf 20: Porovnání oblastí sebevzdělávání mezi muži a ženami	59
Graf 21: Vyžívání internetu k sebevzdělávání podle věku	60

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník	I
----------------------------	---

Příloha A – Dotazník

Dobrý den,

jsem studentkou Univerzity Jana Amose Komenského – obor *vzdělávání dospělých* a ráda bych Vás poprosila o vyplnění tohoto dotazníku, který se zaměřuje na oblast **sebevzdělávání dospělých ve volném čase**.

Dotazník je zcela **anonymní**, nemusíte mít tedy obavy z jeho pravdivého vyplnění. Výsledky budou použity pro studijní účely.

Mockrát děkuji za spolupráci.

Kristýna Havlová

Pozn.

- 1) Pro upřesnění si pod pojmem **sebevzdělávání** představte jakoukoliv činnost, při které získáváte nové vědomosti a dovednosti - tzn., která kultivuje Vaši osobnost (ať je to samostudium cizího jazyka, práce s počítačem, sledování dokumentů v TV, luštění křížovek, návštěvy knihoven a muzeí apod.).
 - 2) Při vyplňování odpovědí vyplňujte, prosím, pouze jednu odpověď, pakliže není uvedeno jinak.
-

1. Jste muž nebo žena?

- žena
- muž

2. Kolik je Vám let?

- 20–40
- 41–50
- 51–60

3. Kde bydlíte?

- vesnice
- město
- velkoměsto

4. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- základní
- vyučení (střední bez maturity)
- střední s maturitou
- vyšší odborné
- vysoké

5. Jaký je Váš současný status?

- zaměstnaný/á v hlavním pracovním poměru / OSVČ
- nezaměstnaný/á
- student
- mateřská/ rodičovská dovolená
- jiné.....
-

6. Do jakého oboru spadá Vaše profese (popř. vzdělání)?

- administrativa
- IT
- zdravotnictví, sociální péče
- vzdělávání a školství
- technické obory
- gastronomie
- věda a výzkum
- zemědělství, lesnictví, ekologie
- služby (obchod, marketing, reklama, finanční služby, právní služby apod.)
- jiné.....
-

7. Je pro Vás vzdělání důležitou hodnotou?

- ano
- ne

8. Jaká je nabídka vzdělávacích příležitostí (kurzů, knihoven, muzeí apod.) ve Vašem okolí?

- dostatečná / snadno dostupná
- nedostatečná / nedostupná
- nevím

9. Jaký způsob vzdělávání preferujete?

- samostatné
- ve skupině
- vedené
- je mi to jedno

10. Sebevzděláváte se ve svém volném čase?

- ano
- ne

11. V jaké oblasti se dále sebevzděláváte? (možné zaškrtnout i více odpovědí)

- cizí jazyky
- gastronomie
- IT
- zdravý životní styl
- umění (hudba, tanec, malování apod.)
- kultura
- jiné
-

12. **Jaké zdroje k sebevzdělávání využíváte?** (možné zaškrtnout i více odpovědí)

☐ encyklopedie, slovníky	☐ internet
☐ učebnice, knihy	☐ CD, DVD
☐ noviny, časopisy	☐ přednášky, kurzy
☐ brožury, letáky	☐ návštěva kulturních institucí (knihoven, galerií, muzeí apod.)
☐ televize	☐ jiné.....
☐ rádio	

13. **Jak často se věnujete vlastnímu sebevzdělávání?**

☐ zřídka (méně než 1 hodinu týdně)	☐ často (alespoň 2–4 hodiny týdně)
☐ občas (alespoň 1 hodinu týdně)	☐ velmi často (více než 5 hodiny týdně)

14. **Jaký důvod Vás k sebevzdělávání vede?** (možné zaškrtnout i více odpovědí)

☐ požadavek zaměstnavatele	☐ smysluplná náplň volného času
☐ jinak by mi hrozila ztráta zaměstnání	☐ zvědavost, zájem o danou problematiku
☐ tlak okolí	☐ zlepšení pozice na trhu práce
☐ získání titulu, certifikátu či jiného osvědčení	☐ kariérní růst (vyšší odbornost, kvalifikace)
☐ osobnostní rozvoj, seberealizace	☐ vyšší příjem
☐ touha po uznání	☐ jiné.....

15. **Dosáhl/a jste již pomocí sebevzdělávání nějakého pozitivního efektu ve svém životě?**

☐ ano
☐ zatím ne (ačkoliv se snažím sebevzdělávat, zatím to žádný pozitivní efekt nemělo)

16. **Co Vás v sebevzdělávání brzdí?** (možné zaškrtnout i více odpovědí)

☐ nic	☐ nízké sebevědomí (obava ze selhání)
☐ okolí mě odrazuje	☐ nízká nabídka vzdělávacích příležitostí (popř. jejich špatná dostupnost)
☐ zdravotní důvody	☐ nízká informovanost o vzdělávacích příležitostech v okolí
☐ nedostatek volného času	☐ vystačím si s tím, co umím
☐ nedostatek finančních zdrojů	☐ jiné.....
☐ nedostatek studijních materiálů a pomůcek	
☐ slabá vůle, nízká motivace, lenost	

17. **Má podle Vašeho názoru sebevzdělávání smysl?**

☐ ano	☐ ne

Děkuji za čas, který jste věnoval(a) vyplnění tohoto dotazníku.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Kristýna Havlová

Obor: Vzdělávání dospělých

Forma studia: prezenční studium

Název práce: Sebevzdělávání jako volnočasová aktivita

Rok: 2016

Počet stran textu bez příloh: 60

Celkový počet stran příloh: 3

Počet titulů českých použitých zdrojů: 25

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 3

Vedoucí práce: PhDr. Iva Borská, CSc.